

අගගසැදූ සූත්‍රය

1. මා විසින් මෙසේ අසනලදී:

එක් සමයෙක්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්නුවර නිසා මිඟාර-
මාතුපාසාද නම් වූ පූර්වාරාමයෙහි වැඩ වසන සේක. එ සමයෙහි වාශිෂ්ඨ
භාරද්වාර්චනා ගෙරණ දෙනම භික්ෂුභාවය (උපසපුව) පතන්නාහු භික්ෂුන්
කෙරෙහි පිරිවෙසෙත්, එකල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සවස් වේලෙහි පල-
සමවකින් නැගී සිටියේක. පහයෙන් බැස, පහය ඉදිරියෙහි සෙවණෙහි
එළිමහනෙහි සක්මන් කරන සේක. වාශිෂ්ඨ ගෙරණ තෙම, සවස් වේලෙහි-
පලසමවකින් නැගී සිට පහයෙන් බැස, පහය ඉදිරියෙහි සෙවණැ එළිමහ-
නෙහි සක්මන් කරන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දිටි. දක භාරවාර්චනා ගෙරණහු
බණවා, 'ඇවැත්නි, භාරවාර්චනෙහි, මේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සවස් වේලේ
පලසමවකින් නැගී සිට පහයෙන් බැස, පහය ඉදිරියෙහි සෙවණැ එළිමහ-
නෙහි සක්මන් කරන සේක. ඇවැත්නි, භාරවාර්චනෙහි, එවූ. භාග්‍යවතුන්
වහන්සේ කුරා එළැඹෙන්නවු. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙතින් ධර්ම කථාවක්
අසන්නට ලබන්නමෝ නම් ඉතා යෙහෙකැ'යි කී ය. 'එසේ ය, ඇවැත්නි'යි
කියා ම භාරද්වාර්චනා තෙම වාශිෂ්ඨයාට පිළිවදන් දුන. ඉක්බිති වාශිෂ්ඨ
භාරද්වාර්චනා දෙනම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කුරා ගියහ. ගොස් ඔබ වැද,
සක්මන් කරන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනුව සක්මන් කළහ.

2. එකල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වාශිෂ්ඨයා බණවා, 'වාශිෂ්ඨයෙනි,
තෙපි වූ කලී බ්‍රාහ්මණජාතික වූ බ්‍රාහ්මණයන් අතුරෙහි කුලසම්පන්න වූ
බ්‍රාහ්මණ කුලය හැර ගිහිගෙන් නික්ම සසුන් වන්නෝ වහු. කිමෙක් ද
වාශිෂ්ඨයෙනි, තොපට බ්‍රාහ්මණයෝ ආක්‍රොශ නො කෙරෙත් ද? පරිභව
නො කෙරෙත් ද?'යි අසා වදාළ සේක.

'වහන්ස, එකාන්තයෙන් ම බ්‍රාහ්මණයෝ අපරිපූණ්ණ නො වූ (අතරු
නොනැවැත්) පරිපූණ්ණ වූ (නිරතුරු වූ) තමනට හුරු වූ පරිභව වචනයෙන්
අපට ආක්‍රොශ කෙරෙත්, පරිභව කෙරෙත්' යැ යි හේ කී ය.

'වාශිෂ්ඨයෙනි, අපරිපූණ්ණ නොවූ පරිපූණ්ණ ම වූ තමනට හුරු වූ පරිභව
වචනයෙන් කෙසේ නම් තොපට බ්‍රාහ්මණයෝ ආක්‍රොශ පරිභව කෙරෙත්
ද?' යි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පුළුවන් සේක.

බ්‍රාහ්මණො හතෙන ඵවමාහංසු: “බ්‍රාහ්මණො”ව සෙට්ඨො වග්ගො භිතා අඤ්ඤ වග්ගො බ්‍රාහ්මණො”ව සුඤ්ඤා වග්ගො, කණ්ඨා අඤ්ඤ වග්ගො, බ්‍රාහ්මණො”ව සුඤ්ඤා නො අබ්‍රාහ්මණො බ්‍රාහ්මණො ව බ්‍රහ්මිනො පුත්තා ඔරසා මුඛතො ජාතා බ්‍රහ්මචා බ්‍රහ්මනිමිතා බ්‍රහ්මදයාද. තෙ තුමෙහ සෙට්ඨො වග්ගො භිතා භිතමස්ථි වග්ගො අඤ්ඤපග්ගා, යදිදං මුණ්ඩකෙ සමණකෙ ඉබෙහ කණ්ඨක බ්‍රහ්මපාදපට්ඨො. තයිදං න සාධු, තයිදං නපට්ඨො, යං තුමෙහ සෙට්ඨො වග්ගො භිතා භිතමස්ථි වග්ගො අඤ්ඤපග්ගා, යදිදං මුණ්ඩකෙ සමණකෙ ඉබෙහ කණ්ඨක බ්‍රහ්මපාද-පට්ඨො”ති. ඵවං ටො නො හතෙන බ්‍රාහ්මණො අකෙකාසනති පරිභාසනති අකතරූපාය පරිභාසාය පරිපුණ්ණාය නො අපරිපුණ්ණායා”ති.

“තග්ග ටො වාසෙට්ඨො බ්‍රාහ්මණො පොරාණං අසරතතා ඵවමාහංසු: බ්‍රාහ්මණො”ව සෙට්ඨො වග්ගො, භිතා අඤ්ඤ වග්ගො, බ්‍රාහ්මණො ව සුඤ්ඤා වග්ගො, කණ්ඨා අඤ්ඤ වග්ගො, බ්‍රාහ්මණො”ව සුඤ්ඤා නො අබ්‍රාහ්මණො, බ්‍රාහ්මණො”ව බ්‍රහ්මිනො පුත්තා ඔරසා මුඛතො ජාතා බ්‍රහ්මචා බ්‍රහ්මනිමිතා බ්‍රහ්මදයාද”ති. දිසනති ටො පන වාසෙට්ඨො බ්‍රාහ්මණොනා බ්‍රාහ්මණොයො උතුනියො”පි ගඛනියො”පි විජායමානා”පි පායමානා”පි. තෙ ව බ්‍රාහ්මණො යොනිජා”ව සමානා ඵවමාහංසු: බ්‍රාහ්ම-ණො”ව සෙට්ඨො වග්ගො -පෙ- පුත්තා ඔරසා -පෙ- බ්‍රහ්මදයාද”ති. තෙ ව බ්‍රහ්මානෙකෙව අඛ්ඛාචිකනති මුසා ව භාසනති බ්‍රහ්මඤ්ඤ අසුඤ්ඤං පසවනති.

වාතුචණ්ණසුද්ධි

3. වත්තාරො’ මෙ වාසෙට්ඨ වග්ගො, ඛතියා බ්‍රාහ්මණො ටෙසා සුඤ්ඤ. ඛතියො”පි ටො වාසෙට්ඨො ඉඛෙකට්ඨො පාණාතිපාති හොති අදිනනාදයි කාමෙසු මිච්චාචාරි මුසාවාදි පිසුණවාටො ඵරූචවාටො සමච්චාරාපි අභිජ්ඣාලාඛාපනතවිතො මිච්චාදිසි. ඉති ටො වාසෙට්ඨ යො’ මෙ ධම්මා අකුසලා අකුසලසංඛාතා සාවජ්ජා සාවජ්ජසංඛාතා අසෙවිතඛා අසෙවිතඛසංඛාතා න අප්‍රමරියා න අලමරියසංඛාතා, කණ්ඨා කණ්ඨවිපාකා විඤ්ඤගරහිතා, ඛතියො පි තෙ ඉඛෙකට්ඨො සඤ්ඤානති. බ්‍රාහ්මණො පි ටො වාසෙට්ඨ -පෙ- ටෙසසා පි ටො වාසෙට්ඨ -පෙ- සුඤ්ඤ පි ටො වාසෙට්ඨ ඉඛෙකට්ඨො පාණාතිපාති හොති අදිනනාදයි -පෙ- මිච්චාදිසි. ඉති ටො වාසෙට්ඨ යො’ මෙ ධම්මා අකුසලා අකුසල-සංඛාතා -පෙ- කණ්ඨා කණ්ඨවිපාකා විඤ්ඤගරහිතා, සුඤ්ඤ පි තෙ ඉඛෙකට්ඨො සඤ්ඤානති.

1. කණ්ඨා අඤ්ඤා වග්ගො-PMS.

“වහන්ස, ‘බ්‍රාහ්මණ වර්ණය ම ශ්‍රේෂ්ඨ ය, අන්‍ය වර්ණයෝ පහත් හ. බ්‍රාහ්මණවංශය ම ඉක්ලවණී ය, ඉතිරි තුන් වංශයෝ ම කෘෂ්ණවර්ණ හ. බ්‍රාහ්මණයෝ ම ඉඩ වෙත්. බ්‍රාහ්මණ නොවූවෝ ඉඩ නොවෙත්. බ්‍රාහ්මණයෝ ම බඹහුගේ මුළුත් බිහි වූ, බඹහු ගෙන් උපන්, බඹහු විසින් මවන ලද, (වේද-වේදධිතාදී) බඹහුගේ දැවැද්දට උරුම කරු වූ, බඹහු ගේ ඖරස පුත්‍රයෝ ය. ඒ තෙපි ශ්‍රේෂ්ඨ වර්ණය හැරුණොත්, ගැහැවි වූ කලු වූ මාරපාක්ෂික වූ, බඹහුගේ පයින් උපන් මුඩු මහණුන් වූ භීත වර්ණයකට බටුවෝ වහු. ශ්‍රේෂ්ඨ වර්ණය හැරුණොත් ගැහැවි වූ කලු වූ මාරපාක්ෂික වූ බඹහුගේ පයින් උපන් මුඩු මහණුන් වූ භීත වර්ණයකට පැමිණියහු ය යන යමෙක් ඇද්ද, එය නො මැනවි, එය නො සුසුඤ්ඤ යැ’ යි, වහන්ස, මෙසේ අපරිපූර්ණ නො වූ, පරිපූර්ණ ම වූ, තමනට හුරුවූ ගැරහුම බයින් අපට ආක්‍රොශ කෙරෙත්, පරිභව කෙරෙත්” යැ යි වාග්‍රිෂ්ඨය තෙම කී ය.

‘වාග්‍රිෂ්ඨයෙනි, බ්‍රාහ්මණයෝ එකාන්තයෙන් ම පුරාණ කථාව (ලෝකෝත්පත්තිවර්ධයාවංශය) සිහි නො කරන්නාහු, ‘බ්‍රාහ්මණයෝ ම ශ්‍රේෂ්ඨ වර්ණය ය, අන් වර්ණයෝ භීතයහ, බ්‍රාහ්මණයෝ ම ඉක්ලවණී ය, අන්‍ය වර්ණයෝ කෘෂ්ණයහ අබ්‍රාහ්මණයෝ නො ව බ්‍රාහ්මණයෝ ම ඉඩ වෙත්, බ්‍රාහ්මණයෝ ම බ්‍රාහ්මයාගේ මුඛයෙන් බිහි වූ, බ්‍රාහ්මයාගෙන් උපන් බ්‍රාහ්මයා විසින් මවන ලද, බ්‍රාහ්මයාගේ දයාද වූ, බ්‍රාහ්මයාගේ ඖරස පුත්‍රයෝ’ යි කියත්. වාග්‍රිෂ්ඨයෙනි, බ්‍රාහ්මණයන් ගේ ඔසප් වූ ද, ගැබිනි වූ ද, වදන්නාවූ ද, (දරුවනට) කිරි පොවන්නාවූ ද බැමිණියෝ දක්නා ලැබෙත්. ඒ බටුණෝ යෝනියෙන් උපන්නෝ වන්නාහු බ්‍රාහ්මණවර්ණය ම ශ්‍රේෂ්ඨ ය... බ්‍රාහ්මයෝ ම බ්‍රාහ්මයාගේ දයාද වූ බ්‍රාහ්මයාගේ ඖරසපුත්‍රයෝ යැ යි මෙසේ කියත්. එසේ කියන්නාහු බ්‍රාහ්මයාට ම නිඤ්ඤ කෙරෙත්, මුසවා තෙපලත්, බොහෝ අකුසල් ද රැස් කෙරෙත්.

3. වාග්‍රිෂ්ඨයෙනි, ක්ෂත්‍රිය බ්‍රාහ්මණ වෛශ්‍ය ශුද්‍ර යැ යි මේ වර්ණ සහරෙකි. වාග්‍රිෂ්ඨයෙනි, මෙහි එක්තරා ක්ෂත්‍රියයෙක් ද පච්චා කරන සුලු වෙයි නොදුන් දැ ගන්නා සුලු වෙයි. කාමයන්හි වරදවා හැසිරෙන සුලු වෙයි. මුසවා බණන සුලු වෙයි. පෙහෙසුන් තෙපලන සුලු වෙයි. පරොස් බස් කියන සුලු වෙයි. සම්ඵලාප දෙඩන සුලු වෙයි. අභිධ්‍යා බහුල වෙයි. ව්‍යාපාදයට පැමිණි සිතැත්තේ වෙයි. මිසදිට ගත්තෙක් වෙයි. වාග්‍රිෂ්ඨයෙනි, මෙසේ අකුසල් යැයි කියන ලද, අකුසල් ම වූ, වරද සහිත යැ යි කියන ලද, වරද සහිත ම වූ, නොසෙව්වා යුතු යැ යි කියන ලද, නොසෙව්වා යුතු ම වූ, ආර්යභාවයට නොපොහොසත් යැ යි කියන ලද, ආර්යභාවය සිදු කිරීමෙහි නො පොහොසත් ම වූ, කෘෂ්ණවිපාක ඇති, කෘෂ්ණ ම වූ, නුවණැත්තන් විසින් ගරහන ලද, යම් පාප ධර්ම කෙතෙක් වෙත් ද, ඒ ඇතැම් ලාමක ධර්මයෝ මෙහි ක්ෂත්‍රියයා කෙරෙහි ද දක්නා ලැබෙත්, ... බ්‍රාහ්මණයා කෙරෙහි ද දක්නා ලැබෙත්. වෛශ්‍යයා කෙරෙහි ද දක්නා ලැබෙත්... ශුද්‍රයා කෙරෙහි ද දක්නා ලැබෙත්.

බ්‍රාහ්මණො පි ඛො වාසෙධ ඉධෙකවෙචා පාණාතිපාතා පටිච්චරතො
 ගොති. අදීඝකාදනා පටිච්චරතො, කාමෙසු මිච්චාචාරා පටිච්චරතො, මුසාවාද
 පටිච්චරතො, පිසුනාය වාචාය පටිච්චරතො, ඵරුසාය වාචාය පටිච්චරතො,
 සම්ඵප්පලාපා පටිච්චරතො, අනාභිජ්ඣාලු අධ්‍යාපනනවිතො සමමාදිවසී. ඉති
 ඛො වාසෙච්චා යෙ' මෙ ධම්මා කුසලා කුසලසඛිනාතා අනාවජ්ජා
 අනාවජ්ජසඛිනාතා සෙච්චිතඛිනා සෙච්චිතඛිනසඛිනාතා අලමරියා අලමරිය-
 සඛිනාතා සුඤ්ඤා සුඤ්ඤාචාරාතා විඤ්ඤාපසසා, බ්‍රහ්මණො පි තෙ වාසෙච්චා
 ඉධෙකවෙච සන්දිසසනති.

බ්‍රාහ්මණො පි ඛො වාසෙච්චා -පෙ- වෙසො පි ඛො වාසෙච්චා-පෙ-
 සුඤ්ඤ පි ඛො වාසෙච්චා ඉධෙකවෙචා පාණාතිපාතා පටිච්චරතො ගොති
 -පෙ- අනාභිජ්ඣාලු අධ්‍යාපනනවිතො සමමාදිවසී. ඉති ඛො වාසෙච්චා
 යෙ'මෙ ධම්මා කුසලා කුසලසඛිනාතා අනාවජ්ජා අනාවජ්ජසඛිනාතා
 සෙච්චිතඛිනා සෙච්චිතඛිනසඛිනාතා අලමරියා අලමරියසඛිනාතා සුඤ්ඤා
 සුඤ්ඤාචාරාතා විඤ්ඤාපසසා,¹ සුඤ්ඤපි තෙ ඉධෙකවෙච සන්දිසසනති.

ඉමෙසු ඛො වාසෙච්චා වතුසු වචෙණ්ණසු ඵචං උභයවොකිචෙණ්ණසු
 වත්තමානෙසු කණ්ණසුකෙකසු ධම්මෙසු විඤ්ඤාගරභිතෙසු වෙච විඤ්ඤාප-
 සසෙසු ව. යදෙඤ්ඤ බ්‍රාහ්මණො ඵචමාභංසු; බ්‍රාහ්මණො'ව සෙච්චා
 වචෙණ්ණො භීතා අඤ්ඤා වචෙණ්ණො. බ්‍රාහ්මණො'ව සුකෙකා වචෙණ්ණො
 කණ්ණා අඤ්ඤා වචෙණ්ණො, බ්‍රාහ්මණො'ව සුජ්ඣන්ති නො අබ්‍රාහ්මණො,
 බ්‍රාහ්මණො'ව බ්‍රහ්මිනො සුඤ්ඤා ඔරසා මුඛතො ජාතා බ්‍රහ්මජු බ්‍රහ්මනිමිතා
 බ්‍රහ්මද්‍යාද'ති. තං තෙසං විඤ්ඤා නානුජානන්ති. තං කිසං හෙතු?
 ඉමෙසං හි වාසෙච්චා වතුනං වචෙණ්ණානං යො හොති භික්ඛු අරහං
 චිණ්ණසවො වුසිතවා කතකරණියො ඕභිතභාරො අනුප්පත්තසදෙසො
 පරිකම්භ්භවසංයොජනො සමච්චෙඤ්ඤාච්චිත්තො, සො තෙසං² අග්ගමකඛායති.
 ධම්මවනෙච නො අධම්මෙන. ධම්මො හි වාසෙච්චා සෙච්චා ජනනසම්.
 දිච්චං වෙච ධම්මෙ අභිසම්පරායෙවි³.

1. විඤ්ඤාපසසා (කා)
 2. තෙසං. ආ
 3. අභිසම්පරායඤ්ච. (මජ්ඣ. ආ)

වාශිෂ්ඨයෙනි, මෙහි ඇතැම් ක්ෂත්‍රියයෙක් ද පණිවායෙන් වැළැක්වීමේ වෙයි. අධිනාදනින් වැළැක්වීමේ වෙයි, කාමයන්හි වරදවා හැසිරීමෙන් වැළැක්වීමේ වෙයි, මුසවායෙන් වැළැක්වීමේ වෙයි, පෙහෙසුන් තෙජලෙන් වැළැක්වීමේ වෙයි, පරොස් බසින් වැළැක්වීමේ වෙයි, සම්ඵලපාපයෙන් වැළැක්වීමේ වෙයි, අභිධ්‍යා නැත්තේ වෙයි, ව්‍යාපාදසහිත සිත් නැත්තේ වෙයි, සම්දිට්‍ර ගත්තේ වෙයි. වාශිෂ්ඨයෙනි, මෙසේ කුසල යැ යි කියන ලද කුසල් ම වූ, වරද රහිත යැ යි කියන ලද, වරද රහිත ම වූ, සෙව්‍යෑ යුතු යැ යි කියන ලද සෙව්‍යෑ යුතු ම වූ, ආර්යභාවය සිදු කිරීමෙහි පොහොසත් යැ යි කියන ලද, ආර්යභාවය සිදු කිරීමෙහි පොහොසත් ම වූ ශුක්ලවිපාක ඇති, ශුක්ල ම වූ, නුවණැත්තන් විසින් පසස්නා ලද යම් ධර්ම කෙනෙක් වෙත් ද, ඒ ඇතැම් දහම්හු මෙහි ක්ෂත්‍රියයා කෙරෙහි ද දක්නා ලැබෙත්.

වාශිෂ්ඨයෙනි, මෙහි බ්‍රාහ්මණයා ද... වෛශ්‍යයා ද... ශුද්‍රයාද පණිවායෙන් වැළැක්වීමේ වෙයි, අධිනාදනින් වැළැක්වීමේ වෙයි. කාමමිථ්‍යාවාරයෙන් වැළැක්වීමේ වෙයි, මුසවායෙන් වැළැක්වීමේ වෙයි, පෙහෙසුන් තෙජලෙන් වැළැක්වීමේ වෙයි, පරොස් බසින් වැළැක්වීමේ වෙයි, සම්ඵලපාපයෙන් වැළැක්වීමේ වෙයි, අභිධ්‍යා නැත්තේ වෙයි, ව්‍යාපාද, සහිත සිත් නැත්තේ වෙයි, සම්දිට්‍ර ගත්තේ වෙයි. වාශිෂ්ඨයෙනි, මෙසේ කුසල් යැ යි කියන ලද, කුසල් ම වූ, වරද රහිත යැ යි කියන ලද වරද රහිත ම වූ, සෙව්‍යෑ යුතු යැ යි කියන ලද සෙව්‍යෑ යුතු ම වූ, ආර්යභාවය සිදු කිරීමෙහි පොහොසත් යැ යි කියන ලද, ආර්යභාවය සිදු කිරීමෙහි පොහොසත් ම වූ, ශුක්ලවිපාක ඇති, ශුක්ල ම වූ, නුවණැත්තන් විසින් පසස්නා ලද යම් ධර්ම කෙනෙක් වෙත් ද, ඒ ඇතැම් දහම්හු මෙහි බ්‍රාහ්මණයා කෙරෙහි ද, ... වෛශ්‍යයා කෙරෙහි ද ශුද්‍රයා කෙරෙහි ද දක්නා ලැබෙත්.

වාශිෂ්ඨයෙනි, මේ සතර වර්ණයන් මෙසේ නුවණැත්තන් විසින් ගරහන ලද දහම්හි ද නුවණැත්තන් විසින් පසස්නා ලද දහම්හි ද, කාෂ්ණ ධර්මයන්හි ද ශුක්ලධර්මයන් හි ද යි මෙසේ කුසලාකුසල යන විවිධ ධර්මයන්ගෙන් ම මිශ්‍ර වී පවත්නා කල්හි, බ්‍රාහ්මණවර්ණය ම ශ්‍රේෂ්ඨ යැ යි ඉතර වර්ණයෝ හිතාහ යි, බ්‍රාහ්මණවර්ණය ම සුදු යැ යි, සෙසු වර්ණයෝ කලු හ යි, බ්‍රාහ්මණයෝ ම ශුඛ වෙත් යැ යි බ්‍රාහ්මණ නොවූවෝ ශුඛ නො වෙත් යැ යි, බ්‍රාහ්මණයෝ ම බ්‍රහ්මයාගෙන් උපන්, බ්‍රහ්මයා විසින් මවන ලද, බ්‍රහ්මදයාද වූ, බ්‍රහ්මයාගේ මුඛින් උපන් ඔරස සුත්‍රයෝ හ යි යම් වචනයක් කියත් ද, ඔවුන්ගේ ඒ වචනය නුවණැත්තෝ නො අනුදනිත්. ඒ කවර හෙයින්? යත්: වාශිෂ්ඨයෙනි, මේ සතර වර්ණ අතුරෙන් කවරකට අයත් වූව ද යම් මහණෙක් රහත් ද, ක්ෂිණාසුච ද, වූසු මහ බඹයර ඇත්තේ ද, කොට නීම් කටයුතු ඇත්තේ ද, පැමිණි ස්වාර්ථය (රහත් බව) ඇත්තේ ද, හැම ලෙසින් නැසූ හවබන්ධන ඇත්තේ ද, මොනොවට දන මිදුණේ ද, හෙ තෙමේ ඒ හැම දෙනා අතුරෙහි අග්‍ර යැ යි කියනු ලැබේ. ඒ ද අධර්මයෙන් නොව ධර්මයෙන් ම ය. වාශිෂ්ඨයෙනි, ධර්මය ම සත්මුඵලයෙහි මෙ ලොවහි ද පරලොවහි ද ශ්‍රේෂ්ඨ ය. එහෙයින්,

4. වාශිෂ්ඨයෙනි, මෙ ලොව්හි ද, පර ලොව්හි ද ජන මුළුයෙහි ධර්මය ම ශ්‍රේෂ්ඨ වන නියා මේ කරුණින් ද දත යුතු. වාශිෂ්ඨයෙනි, ‘මහණ ගොයුම් ශාක්‍යකුලයෙන් නික්මු පැවිදි වූ නිරුත්තර කෙනෙකැ’ යි පසේනදී කොසොල් රජ දැනී. වාශිෂ්ඨයෙනි, ශාක්‍යයෝ වනාහි පසේනදී කොසොල් රජුහට අතරක් නැති (කුලවශයෙන් සමාන වූ) ඔහු අනුව යන්නෝ වෙත්. වාශිෂ්ඨයෙනි, ශාක්‍යයෝ පසේනදී කොසොල් රජු කෙරෙහි ආදරය දැක්වීම ද වැදීම ද දැක නැගීසිටීම ද ඇදිලිබැදීම ද (දැක මගින් ඉවත් වීම ආදී) වත් දැක්වීම ද කෙරෙත්. වාශිෂ්ඨයෙනි, මෙසේ ශාක්‍යයෝ පසේනදී කොසොල් රජු කෙරෙහි ආදරය ද වැදීම ද දැක නැගී සිටීම ද ඇදිලිබැදීමද වත් දැක්වීම ද යන යමක් කෙරෙත් ද, පසේනදී කොසොල් රජ තෙම තථාගතයන් කෙරෙහි ඒ ආදර දැක්වීම ද වැදීම ද දැක අස්නෙන් නැගීසිටීම ද ඇදිලි බැදීම ද වත් දැක්වීම ද යන සියල්ල කෙරෙයි. ‘මහණ ගොයුම් සුජාත ය, මම දුර්ජාතයෙමි’ යි කියා හෝ ‘මහණ ගොයුම් බලවත් ය, මම දුබුලිමි’ යි කියා හෝ ‘මහණ ගොයුම් දැකුම් කලු ය, මම දැකුම් කලු නො වෙමි’ යි කියා හෝ ‘මහණගොයුම් මහායශස්ස ය, මම අල්ප-යශස්ස වෙමි’ යි කියා හෝ හෙ තෙමේ එසේ නො කෙරෙයි. වැලි ධර්මයට ම සත්කාර කරනුයේ, ධර්මයට ම ගෞරව කරනුයේ, ධර්මයට ම බුහුමන් කරනුයේ, ධර්මය ම පුදනුයේ, ධර්මයට ම යටත් පැවැතුම් දක්වනුයේ, මෙසේ පසේනදී කොසොල් රජ තෙම තථාගතයන් කෙරෙහි ආදර දැක්වීම ද වැදීම ද දැක හුනස්නෙන් නැගී සිටීම ද ඇදිලිබැදීම ද වත් දැක්වීම ද යන මෙ හැම කෙරෙයි. වාශිෂ්ඨයෙනි, මේ කරුණුන් ‘මේ ජන මුළුයෙහි දිට්‍රදුම්යෙහි ද පරලොව්හි ද ධර්මය ම උතුම් වන නියා දත යුතු. වාශිෂ්ඨ-යෙනි, තෙපි වූ කලී නානා ජාතියට අයත් වන්නාහු නානා ගොත්‍රයට අයත් වන්නාහු, නානා කුලයට අයත් වන්නාහු ගිහිගෙන් නික්මු සන්නු පැවිදි වූහු ය. ‘තෙපි කවුරු ද?’ යි විචාරනු ලද්දහු ම ‘අපි ශාක්‍යපුත්‍රීය ශ්‍රමණයම්හ’ යි පිළින කරවූ. වාශිෂ්ඨයෙනි, තථාගතයන් කෙරෙහි යමකු ගේ සැදහැව නොසැලී පිහිටියේද මුල්බැස ගෙන සිටියේද දැඩි වූයේද එය මහණකු හෝ බමුණකු හෝ දෙවියකු හෝ මරකු හෝ බඹකු හෝ ලොවැ කිසි ද කෙනකු විසින් සෙලැවියැ හැකි නො වේ නම්, ඒ ආර්යශ්‍රාවකයා විසින් ‘මම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගේ මුවින් උපන් ධර්මයෙන් උපන් ධර්මයෙන් නිර්මිත වූ ධර්මයට දයාද වූ ඕරස (ලෙහිද) පුත් වෙමි’ යි ඔහු විසින් මේ වචනය කියනු සුදුසු ය. ඒ කවර හෙයින් ද? යත්: වාශිෂ්ඨයෙනි, ධර්මකාය යනු ද බ්‍රහ්මකාය යනු ද ධර්මභූත යනු ද බ්‍රහ්මභූත යනු දැ යි මෙ හැම තථාගතයනට නම් ය. එ හෙයින්.

5. හොති ඛො සො වාසෙට්ඨා සමයො යං කදච්චි කරහච්චි දීඝඤ්ඤ අඤ්ඤුනො අවචයෙන අයං ලොකො සංවට්ඨති. සංවට්ඨමානෙ ලොකෙ යෙභුයොන සත්තා ආහසාරසංවත්තනිකා භොනතී. තෙ තස්ස භොනතී මනොමයා පිතිභසඛා සයම්පභා අත්තලික්ඛවරා සුභට්ඨායිනො. වීරං දීඝමඤ්ඤානං තිට්ඨන්ති. හොති ඛො සො වාසෙට්ඨා සමයො යං කදච්චි කරහච්චි දීඝඤ්ඤ අඤ්ඤුනො අවචයෙන අයං ලොකො විචට්ඨති. විචට්ඨමානෙ ලොකෙ යෙභුයොන සත්තා ආහසාරකායා වච්චා ඉස්සන්තං. ආගච්චන්ති. තෙ'ධ භොනතී මනොමයා පිතිභසඛා සයම්පභා අත්තලික්ඛවරා සුභට්ඨායිනො, වීරං දීඝමඤ්ඤානං තිට්ඨන්ති.

රසපට්ඨිපාකුභාවො

6. එකොදකීභුතං ඛො පන වාසෙට්ඨා තෙන සමයෙන හොති අකිකාරො අකිකාරතිමියා. න වජ්ඣමසුරියා පඤ්ඤායනතී, න නාකඛන්තානි තාරකරූපානි පඤ්ඤායනතී, න රත්තිජ්ඣා පඤ්ඤායනතී, න මාසඤ්ඤාසා¹ පඤ්ඤායනතී, න උතුසංචච්චරා පඤ්ඤායනතී, න ඉජ්ඣමා² පඤ්ඤායනතී. සත්තා සත්තාඤ්ච සඛිං ගච්චන්ති. අථ ඛො තෙසං වාසෙට්ඨා සත්තානං කදච්චි කරහච්චි දීඝඤ්ඤ අඤ්ඤුනො අවචයෙන රසා පට්ඨි උදකසමිං සමතානි³ සෙයාරාපි නාම පයසො⁴ තත්තස්ස⁵ නිබ්බායමානස්ස උපරි සත්තානං භොති, එව මෙව ඛො සා පාකුරභොයි. සා අභොයි චණ්ණසම්පන්නා ගන්ධසම්පන්නා රසසම්පන්නා. සෙයාරාපි නාම සම්පන්නා වා සප්පි සම්පන්නා වා නච්චිතං, එවංචණ්ණා අභොයි, සෙයාරාපි නාම බුද්ධමුද්ධ⁶ අනෙළකං⁷ එවමඤ්ඤාද අභොයි.

අථ ඛො වාසෙට්ඨා අඤ්ඤාතරො සත්තො ලොලුජාතිකො, 'අමෙහා කිමෙවිදං හවිසසතී'ති රසං පට්ඨිං අභිතුලියා සායි. තස්ස රසං පට්ඨිං අභිතුලියා සායතො අච්චාදෙයි, තණ්හා චස්ස⁸ ඕකකමි. අභෙඤ්ඤා'පි ඛො වාසෙට්ඨා සත්තා තස්ස සත්තස්ස දිට්ඨානුගතිං ආපඤ්ඤාමානා රසං පට්ඨිං අභිතුලියා සායිංසු. නෙසං රසං පට්ඨිං අභිතුලියා සායතං අච්චාදෙයි, තණ්හා ච තෙසං ඕකකමි.

1. මාසඤ්ඤාසා - මජ්ඣ.	5. තත්තස්ස (සිවු)
2. න ඉජ්ඣමියා. ඤා	6. බුද්ධං මුද්ධං-කම, බුද්ධමුද්ධං-මජ්ඣ.
3. සමතනි-මජ්ඣ., සමතනාති. ඤා	7. අනෙළකං-713.
4. පායාසො (සි.)	8. පස්ස. ඤා.

5. වාග්මිභවයෙනි, දික් කලක් ඇවෑමෙන් කිසි යම් සමයෙක මෙ ලොව වැනැසෙන්නේ ද, එසේ වූ කාලයෙක් වෙයි. එසේ ලොව නැසෙන කල්හි සතියෝ බෙහෙවින් අභස්සර බබලොවැ උපන්නාහු වෙති. ඔහු එහි ධ්‍යානවිත්තබලයෙන් උපන්නෝ වෙති, ප්‍රීතිය ම ආහාර කොටැත්තාහු වෙති, තුමු ම (සිය සිරුරු පෙබෙන් බබලන්නාහු වෙති.) අභසින් යන්නාහු වෙති. සිත්කලු වස්ත්‍රාභරණ හැඳ පැලැඳ සිටින්නාහු වෙති. එහි ඔහු ඉතා බොහෝ කලක් සිටිත්. වාග්මිභවයෙනි, දික් කලක් ඇවෑමෙන් කිසි සමයෙක මෙ ලොව හටගන්නේ ද, එසේ වූ කාලයෙක් වෙයි. ඒ ලොව හට ගන්නා සමයෙහි බෙහෙවින් සත්හු ආභස්සර මුත්මනිකායයෙන් සැව මෙ මිනිසත් බවට පැමිණෙත්. ඔහු මෙහි ධ්‍යාන සිතින් උපන්නාහු, ප්‍රීතිය ම ආහාර කොටැත්තාහු, සිය සිරුරු පෙබෙන් බබලන්නාහු, අභසින් යන්නාහු, සිත්කලු වස්ත්‍රාභරණ ඇති වැ සිටින්නාහු ඉතා බොහෝ කලක් එසේ සිටිත්.

වාග්මිභවයෙනි එ සමයෙහි සියලු සත්වල එක් මැ දිය කඳෙක් වැ සිටියි. අඳුරෙක් මහ ගනඳුරෙන් ම වෙයි. සඳු හිරුහු නො පැනෙත්, නකත්හු තරුහු නො පැනෙත්. රෑ දවල්හු නො පැනෙත්, මාස පක්ෂයෝ නො පැනෙත්. සෘතු සංවත්සරයෝ නො පැනෙත්. ස්ත්‍රී පුරුෂයෝ නො පැනෙත්. සතියෝ සතියෝ යැ යි ම ව්‍යවහාරයට පැමිණෙත්. වාග්මිභවයෙනි, ඉක්බිති යම්යෙක් නිවේන්නාවූ හුණු කිරි මත්තෙහි යොදයෙක් වෙ ද, එසේ ම රස පොළොව ඒ දිය මතුයෙහි සිසාරා පැතිරගෙන පහළ විය. එය වණ් සම්පන්න ද ගන්ධ සම්පන්න ද රස සම්පන්න ද විය. මනාකොට නිපැයුණු ගිතෙලෙක් හෝ වෙඩුරෙක් යම්බඳු වෙ ද, ඒ රස පොළොව එබඳු පැහැ ඇත්තේ ද විය. නිදෙස් වූ (පිළවුන් නැති) දඩුවැල්බෑ මිවදයෙක් යම් බඳු වෙ ද, ඒ රස පොළොවෙ රසය ද එබඳු විය.

වාග්මිභවයෙනි, එක්තරා ලෝල සම්භාවය ඇති සතියෙක් හටත්නි, මේ කුමක් විය යුතු ද? යි රස පොළොව මඳක් ඇඟිල්ලෙන් ගෙන දිවූ ගැයේ ය. රස පොළොව ඇඟිල්ලෙන් මඳක් ගෙන දිවූ ගැ ඔහුට එය ප්‍රිය විය. එහි තෘෂ්ණාව ද ඔහු සිතට බැස ගත.

විඤ්චිමසුරියාදිපාතුභාෂාවො

අථ ටො තෙ වාසෙට්ඨා සත්ථා රසං පඨවිං භජෙහි ආලුප්පකාරකං උපකකම්භු පරිභුඤ්ජතුං. යතො ටො තෙ¹ වාසෙට්ඨා සත්ථා රසං පඨවිං භජෙහි ආලුප්පකාරකං උපකකම්භු පරිභුඤ්ජතුං. අථ ටො තෙසං වාසෙට්ඨා සත්ථානං සයම්පභා අනතරධායි. සයම්පභාය අනතරභිතාය වඤ්චිමසුරියා පාතුරභෙසුං. වඤ්චිමසුරියෙසු පාතුභුතෙසු, නකඛත්තානී තාරකරුපානී පාතුරභෙසු, රත්තිඤ්චා පඤ්ඤයිංසු. රත්තිඤ්චෙසු පඤ්ඤයමානෙසු, මාසඤ්චාසා පඤ්ඤයිංසු. මාසඤ්චාසෙසු පඤ්ඤය-මානෙසු උතුසංචිච්ජරා පඤ්ඤයිංසු. එත්තාවතා ටො වාසෙට්ඨා අයං ලොකො පුන විවට්ඨො භොති.

7. අථ ටො තෙ වාසෙට්ඨා සත්ථා රසං පඨවිං පරිභුඤ්ජනතා තමහකඛා² තදුභාරා විරං දීඝමඤ්චානං අට්ඨංසු. යථා යථා ටො තෙ වාසෙට්ඨා සත්ථා රසං පඨවිං පරිභුඤ්ජනතා තමහකඛා තදුභාරා විරං දීඝමඤ්චානං අට්ඨංසු, තථා තථා තෙසං වාසෙට්ඨා සත්ථානං රසං පඨවිං පරිභුඤ්ජනතානං ඛරත්තකෙඤ්ච කායසම්භිකකම්භි, ච ණණවෙච ණණතා³ ච පඤ්ඤයිසු. එකිදං සත්ථා ච ණණවනෙතා භොතති, එකිදං සත්ථා දුඛිච ණණං. තස්මෙ යෙ තෙ සත්ථා ච ණණවනෙතා, තෙ දුඛිච ණණං සමත්ත අනිමඤ්ඤනති. 'මයමෙතෙහි ච ණණවනතරා, අමෙහමෙතෙ දුඛිච ණණතරා'ති. තෙසං ච ණණානිමානපච්චයා මානානිමානචාතිකානං රසා පඨවී අනතරධායි. රසාය පඨවියා අනතරභිතාය සන්තිපතිංසු, සන්තිපතිච්චා අනුඤ්චිතීංසු අභොරසං අභොරසනති. තදෙතරහි පි මනුසා කිඤ්චිදෙච සුරසං⁴ ලභිච්චා එචමාහංසු අභොරසං අභොරසනති. තදෙච පොරාණං අග්ගඤ්ඤං අකඛරං අනුසරනති නාසෙචසා අස්මං ආජානනති.

1. යතො ටො වාසෙට්ඨ (සීඵ)
2. තමහකඛා-සා.
3. ච ණණවෙච්චානං ච-තෙසුචි
4. සාධුරසං-සා.-෦෩.

වාශිෂ්ඨයෙනි, අන් සත්ත්‍ව ද ඒ සතියා හේ දාෂ්ටානුගතියට පැමිණෙන්නාහු (ඒ සතියා කළ දෑ දක එය අනුගමනය කරන්නාහු) රසපොළොව ඇඟිල්ලෙන් ගෙන ලෙවැ කෑහ. රස පොළොව ඇඟිල්ලෙන් ගෙන ලෙවැ කන ඔවුනට එය ප්‍රිය විය. එය කෙරෙහි තෘෂ්ණාව ද ඔවුන් සිතට බැස ගත. වාශිෂ්ඨයෙනි, එකල්හි ඒ සත්ත්‍ව රස පොළොව පිටු කොට කඩාගෙන වළදන්නට පටන්ගත්හ. වාශිෂ්ඨයෙනි, එසේ කරන කල්හි ඒ සතියන්ගේ ස්වයම්ප්‍රභාව අතුරුදහන් විය. එය අතුරුදහන් වූ පසු සඳු හිරුහු ප්‍රකට වූහ. සඳු හිරුන් ප්‍රකට වූ පසු නකත් තරුහු ප්‍රකට වූහ. ඊ දවල් පැනුණහ. ඊ දවල් පැනෙන කල්හි මාස පක්ෂයෝ පැනුණහ. මාසපක්ෂයන් පැනෙන කල්හි සෘතු සංවත්සරයෝ පහළ වූහ. වාශිෂ්ඨයෙනි, මෙ තෙකින් මෙ ලොව යළි දු පහළ වූයේ වෙයි.

7. වාශිෂ්ඨයෙනි, එකල්හි, ඒ සතියෝ රසපොළොව පරිභෝග කරන්නාහු, එය වළදන්නාහු, එය ම ආහාර කොටැත්තාහු බොහෝ දික් කලක් සිටියාහ. වාශිෂ්ඨයෙනි, යම් යම් සේ ම ඒ සතියෝ රසපොළොව පරිභෝග කරන්නාහු, එය වළදන්නාහු, එය ම ආහාර කොට ඇත්තාහු ඉතා බොහෝ කලක් සිටියාහු ද, එසේ එසේ ම ඒ සතුන්ගේ සිරුරෙහි රළු බව ඇති විය, නො පැහැපත් බව පැතිණ. ඔවුන් අතුරෙහි ඇතැම් සත් කෙනෙක් පැහැපත් ද ඇතැම් සත් කෙනෙක් නො පැහැපත් ද වෙත්. ඔවුන් අතුරෙන් යම් කෙනෙක් පැහැපත් වූහු ද, ඔහු අපි මොවුනට වඩා පැහැපත්තමහ මොහු අපට වඩා පැහැයෙන් අඩුහ'යි නොපැහැපත්තන් ඉක්මැ සිතත් (පහත් කොට සලකත්). වණිතිමාන හෙතෙසෙන් මානාති මාන ස්වභාවය ඇති ඔවුන්ගේ ඒ රස පොළොව අතුරුදහන් විය. රස පොළොව අතුරුදහන් වූ කල්හි, ඔහු එක් රැස්වූහ. එක්රැස් වූ 'අහෝ පාරිච්චි රස ය, අහෝ පාරිච්චි රසයැ' යි පුනාපුනා කීහ. අද ද මිනිස්සු මනාප රසයක් ලැබ, 'අහෝ රස ය, අහෝ රස යැ' යි මෙසේ කියත්. ඒ පැරැණි ලොකොත්පත්ති වංශකථාව අනුව යෙත්. එහෙත් එහි අරුත් නො දනිත්.

භූමිපපටකපාතුභාවො

8. අථ ඛො තෙසං වාසෙච්චා සත්තානං රසාය පඨවියා අනකරහිතාය භූමිපපටකො¹ පාතුරහොසි. සෙය්‍යරාපි නාම අභිච්ඡන්තකො ඵවමෙව පාතුරහොසි. සො අහොසි චණ්ණසම්පන්නො ගන්ධසම්පන්නො රස- සම්පන්නො. සෙය්‍යරාපි නාම සම්පන්නං වා සප්පි සම්පන්නං වා නවතීතං ඵවංචණණා අහොසි. සෙය්‍යරාපි නාම බුද්ධමධු අනෙළකං ඵවමඤ්ඤො අහොසි.

අථ ඛො තෙ වාසෙච්චා සත්තා භූමිපපටකං උපකකම්-සු පරිභුඤ්ජතුං තෙ තං පරිභුඤ්ජන්තා තමහසඛා තද්භාරා වීරං දීසමඥානං අච්චංසු. යථා යථා ඛො තෙ වාසෙච්චා සත්තා භූමිපපටකං පරිභුඤ්ජන්තා තමහසඛා තද්භාරා වීරං දීසමඥානං අච්චංසු, තථා තථා තෙසං වාසෙච්චා සත්තානං හියොයාසොමන්තාය ඛරත්තඤ්ඤො ව කායසමී ඔක්කමී, චණ්ණවෙච්චණ්ණතාව පඤ්ඤාසිත්ථ. ඵකිදං සත්තා චණ්ණවිනෙකා හොනතී, ඵකිදං සත්තා දුඛඛණ්ණා. තත්ථ යෙ තෙ සත්තා චණ්ණවිනෙකා, තෙ දුඛඛණ්ණ සතෙත අතිමඤ්ඤානතී මයමෙතෙහි චණ්ණවිනකතරා, අමෙහහෙතෙ දුඛඛණ්ණතරා'ති, තෙසං චණ්ණනිමානපච්චයා මානාතිමානජාතිකානං භූමිපපටකො අනතරධාසි.

බද්දලතාපාතුභාවො

9. භූමිපපටකෙ අනතරහිතෙ බද්දලතා² පාතුරහොසි. සෙය්‍යරාපි නාම කලමික්ඛා,³ ඵවමෙව පාතුරහොසි. සා අහොසි චණ්ණසම්පන්නා ගන්ධසම්පන්නා රසසම්පන්නා. සෙය්‍යරාපි නාම සම්පන්නං වා සප්පි සම්පන්නං වා නවතීතං, ඵවංචණණා අහොසි. සෙය්‍යරාපි නාම බුද්ධමධු අනෙළකං, ඵවමසසාද අහොසි. අථ ඛො තෙ වාසෙච්චා සත්තා බද්දලතං උපකකම්-සු පරිභුඤ්ජතුං තෙ තං පරිභුඤ්ජන්තා තමහසඛා තද්භාරා වීරං දීසමඥානං අච්චංසු. යථා යථා ඛො තෙ වාසෙච්චා සත්තා බද්දලතං පරිභුඤ්ජන්තා තමහසඛා තද්භාරා වීරං දීසමඥානං අච්චංසු, තථා තථා තෙසං වාසෙච්චා සත්තානං හියොයාසොමන්තාය ඛරත්තඤ්ඤො ව කායසමී ඔක්කමී චණ්ණවෙච්චණ්ණතාව⁴ පඤ්ඤාසිත්ථ. ඵකිදං සත්තා චණ්ණවිනෙකා හොනතී, ඵකිදං සත්තා දුඛඛණ්ණා. තත්ථ යෙ තෙ සත්තා චණ්ණවිනෙකා, තෙ දුඛඛණ්ණ සතෙත අතිමඤ්ඤානතී 'මයමෙතෙහි චණ්ණවිනකතරා, අමෙහහෙතෙ දුඛඛණ්ණතරා'ති. තෙසං චණ්ණනිමානපච්චයා මානාති- මානජාතිකානං බද්දලතා අනතරධාසි. බද්දලතාය අනකරහිතාය සත්තිපතීංසු, සත්තිපතීන්දා අනුප්පුරිංසු 'අභු වත නො, අහාසි වත නො බද්දලතා'ති. තදෙතරහිපි මනුසසා කෙනවිදෙව දුක්ඛධමෙමන ධුට්ඨා ඵවමාහංසු: 'අභු වත නො, අහාසි වත නො'ති. තදෙව පොරාණං අග්ගඤ්ඤං අකඛිරං අනුසරහසී⁵, නතෙවිසස අත්ථං ආජානහති.

1. භූමිපපටකා - සා
2. පද්දලතා - මජ්ඣ. 3. කලමිඛා - සා.
4. චණ්ණවෙච්චණා - මජ්ඣ. 5. අනුසරහසී PTS, අනුසරහසී - සා

වාගිෂ්ඨයෙනි, එ සමයෙහි ඒ සත්තට රස පොළොව අතුරුදන් වූ කල්හි, භූමිපථපටකය (බිම් පථපට්ඨ) පහළ වී ය. යම්සේ නාහතු පහළ වන්නේ ද, එ මෙන් ම එය පහළ විය. එය පැහැපත් ද සුවදවත් ද රසවත් ද විය. මොනොවට නිපැයුණු ගිතෙල් යම් සේ ද, මොනොවට නිපැයුණු වෙඬරු යම් සේ ද, එය එබඳු පැහැ ඇත්තේ විය, පිළවුන් නැති දඩුවැල් බෑ මීය යම්සේ ද, එය එබඳු රස ඇත්තේ විය.

වාගිෂ්ඨයෙනි, එ කල්හි ඒ ඝන්තූ භූමිපථපටකය වළඳන්නට පටන් ගත්හ. ඔහු එය පරිභෝග කරන්නාහු එය වළඳන්නාහු එය අහර කොට ඇත්ත හු ඉතා දික් කලක් සිටියාහ. වාගිෂ්ඨයිනි, යම් යම්සේ ඒ සත්තූ භූමිපථපටකය පරිභෝග කරන්නාහු. එය වළඳන්නාහු, එය අහර කොටැත්තාහු, ඉතා බොහෝ කලක් සිටියාහු ද, එසේ එසේ ම බොහෝසෙයින් ඒ සතුන්ගේ කයෙහි රළු බව ද බැස ගත, පැහැය අඩු බවද පැනිණ. ඇතැම් සත් කෙනෙක් පැහැපත් වෙත්, ඇතැම් කෙනෙක් නො පැහැපත් වෙත්. ඔවුන් අතුරෙන් යම් සත් කෙනෙක් පැහැපත් වෙත් ද, ඔහු ‘අපි මොවුනට වඩා පැහැපතනම්හ. මොහු අපට වඩා පැහැයෙන් අඩු හ’යි නො පැහැපත් සතුන් ඉක්මැ සිතත් (අවමන් කෙරෙත්). මානාතිමානය ස්වභාවය කොටැති ඔවුන්ගේ ඒ පැහැය නිසා ඇති වූ අතිමාන කාරණයෙන් භූමිපථපටකය අතුරුදහන් විය.

භූමිපථපටකය අතුරුදහන් වූ කල්හි බදලතාව පහළ විය. විල්පලා යම් සේ ද ඒ බදලතාව ද එසේ ම පහළ විය. එය පැහැපත් ද සුවදවත්ද රසවත් ද විය. මොනොවට නිපැයුණු ගිතෙල් හෝ මොනොවට නිපැයුණු වෙඬරු යම් බඳු ද එය එබඳු පැහැ ඇත්තේ විය. පිළවුන් නැති දඩුවැල් බෑ මීයක් යම් බඳු ද එසේ ම එය මිහිරි රසැත්තේ විය. වාගිෂ්ඨයිනි, එකල්හි ඒ සත්තූ බදලතාව වළඳන්නට පටන්ගත්හ. ඔහු එය පරිභෝග කරන්නාහු, එය වළඳන්නාහු, එය අහර කොටැත්තාහු ඉතා බොහෝ කලක් සිටියාහ. වාගිෂ්ඨයිනි, යම් යම් සේ ම ඒ ඝන්තූයෝ බදලතාව පරිභෝග කරන්නාහු, එය වළඳන්නාහු, එය අහර කොටැත්තාහු, ඉතා බොහෝ කලක් සිටියාහු ද, එසේ එසේ ම බොහෝ සෙයින් ඒ සතුන්ගේ කයෙහි රළු බව ද ඇති විය. පැහැ අඩුබව ද පැනිණ. ඇතැම් සත් කෙනෙක් පැහැපත් වෙත්. ඇතැම් කෙනෙක් නොපැහැපත් වෙත්. ඔවුන් අතුරෙන් යම් සත් කෙනෙක් පැහැපත් වෙත් ද, ඔහු ‘අපි මොවුනට වඩා පැහැපත් වම්හ, මොහු අපට වඩා පැහැයෙන් අඩු හ යි නොපැහැපත් සතුන් ඉක්මැ සිතත්. මානාතිමානාජාතික වූ ඔවුන්ගේ වණිනිම නපුතාය හෙයින් බදලතාව අතුරුදහන් විය. බදලතාව අතුරුදහන් වූ කලහි ඔහු එක්රැස් වූහ. එක් රැස් වැ (මිහිරි රසැති බදලතාව) අපට ඇති විය. එය දැන් නැති වී යෑ’යි පුනාපුනා කීහ. දැනුදු මිනිස්සු කිසි දුකෙකි. පැහැසුණහු ‘අපට ඇති විය, දැන් නැති වී යෑ’යි මෙසේ කියත්. ඒ පැරැණි වංශකථාව අනුව යෙත්. වැලිදු එහි අරිය නො දනිත්.

අකච්චපාකසාලිපාතුභාවො

8. අථ ඛො තෙසං වාසෙච්චා සත්තානං බද්දලතාය අනතර්භිතාය අකච්චපාකො සාලි පාතුරහොසි අකථො අච්චසො සුඤ්ඤො සුගථො තණ්ඩුලඵලො¹ යං තං සායං සායමාසාය ආහරන්ති. පාතො තං හොති පකකං පච්චිරුලුං, යං තං පාතො පාතරාසාය ආහරන්ති. සායං තං හොති පකකං පච්චිරුලුං, නාපදනං පඤ්ඤයති. අථ ඛො තෙ වාසෙච්චා සත්තා අකච්චපාකං සාලිං පරිභුඤ්ඤන්තා තමහක්ඛා තදහාරා වීරං දීඝමඤ්ඤානං අච්චංසු.

ලිඛිතපාතුභාවො

9. යථා යථා ඛො තෙ වාසෙච්චා සත්තා අකච්චපාකං සාලිං පරිභුඤ්ඤන්තා තමහක්ඛා තදහාරා වීරං දීඝමඤ්ඤානං අච්චංසු, තථා තථා තෙසං වාසෙච්චා සත්තානං භියොයාසොමන්තාය බරත්තඤ්ඤෙවි කායසමී ඔක්කමී, වණණ්ණං වෙව ඤ්ඤාතා ව පඤ්ඤයිත්. ඉත්ථීයා ව ඉත්ථීලිඛිතං පාතුරහොසි, පුරිසසං ව පුරිසලිඛිතං. ඉත්ථී ව සුදු: ‘පුරිසං අතිවෙලං උපනිජ්ඣායති, පුරිසො ව ඉත්ථී. තෙසං අතිවෙලං අඤ්ඤමඤ්ඤං උපනිජ්ඣායතං සාරාගො උදපාදී, පරිප්පායො කායසමී ඔක්කමී. තෙ පරිප්පාහපච්චයා මෙච්චනං ධම්මං පච්චෙවිංසු. යෙ ඛො පන තෙ වාසෙච්චා තෙන සමයෙන සත්තා පසසන්ති මෙච්චනං ධම්මං පච්චෙවන්තෙ, අඤ්ඤ පංසුං ඛිපන්ති, අඤ්ඤ සෙච්චිං ඛිපන්ති, අඤ්ඤ ගොමයං ඛිපන්ති ‘නසස වසලී නසස වසලී², කථං භිනාම සතෙතා සත්තසං ඵවරුපං කරිසන්ති’ තී. තදෙතරහි පි මත්තසං ඵකවෙච්ච සුජනපදෙසු වට්ඨයා³ තිඤ්ඤිගහමානාය⁴ අඤ්ඤ පංසුං ඛිපන්ති, අඤ්ඤ සෙච්චිං ඛිපන්ති, අඤ්ඤ ගොමයං ඛිපන්ති. තදෙව පොරාණං අගගඤ්ඤං අකච්චං අනුසරන්ති, නතෙච්චසං අත්ථං ආජානන්ති.

මෙච්චනධම්මසමාචාරො

10. අධම්මසමමතං ඛො⁵ පන වාසෙච්චා යං තෙන සමයෙන හොති, තදෙතරහි ධම්මසමමතං. යෙ ඛො පන වාසෙච්චා තෙන සමයෙන සත්තා මෙච්චනං ධම්මං පච්චෙවන්ති, තෙමාසමපි දොමාසමපි න ලහන්ති ගාමිං වා නිගමං වා පච්චිත්තුං. යතො ඛො පන තෙ වාසෙච්චා සත්තා තසමී සමයෙ අසඤ්ඤමෙව අතිවෙලං පාතබ්බාතං ආපජ්ජංසු, අථ ඛො අගාරානි උපකකමීංසු කාතුං, තසෙසව අසඤ්ඤමසං පච්චන්තාදන්තං.

1. තණ්ඩුලඵලො-මජ්ඣං.
2. නසස අසුචී නසස අසුචී ති.-මජ්ඣං.
3. වධනියා - සා.
4. නිවගහමානාය, මජ්ඣං නිගගහමානාය-කම.
5. අධම්මසමමතං තං ඛො-සා.

8. වාග්මතියෙහි, ඉක්බිතිතෙන් ඒ සත්තව බදලතාව අතුරුදහන් වූ කල්හි නොසැ පොළොවෙහි හටගෙන පැසෙන, කුඩු නැති, දහවෙයිනා නැති, සුවදවත් සහල් ම ඵල කොට ඇති හැල් වෙසෙසෙක් පහළ විය, යම් සහලක් සවස් වෙලෙහි සවස් බොසුනට ගෙනත් ද, පසු දින උදසනැ එය පැසුණේ යළි දු වැඩුණේ වෙයි. කපා නොගන්නා ලද තැනක් ව (නොඅඩු ව) පැනෙයි. වාග්මතියෙහි, එකල්හි ඒ සකයෝ නො සාන ලද බීමෙහි හටගෙන පැසුණු හැල්සහල් පරිභොග කරන්නාහු, එය ම වළදන්නාහු, එය ම ආහාර කොටැත්තාහු, ඉතා බොහෝ කලක් සිටියාහ.

9. වාග්මතියෙහි, යම්සේ යම්සේ ඒ සත්හු නො සැ බිමැ හටගෙන පැසුණු හැල්සහල් පරිභොග කරන්නාහු, එය ම වළදන්නාහු, එය ම ආහාර කොටැත්තාහු, ඉතා බොහෝ කලක් සිටියාහු ද, එසේ එසේ ඒ සතුන්ගේ සිරුරෙහි බොහෝ සෙයින් රළබව පහළ විය, නොපැහැපත් බවද පැනිණ. ස්ත්‍රියට ස්ත්‍රීලිංගය ද, පුරුෂයාට පුරුෂලිංගය ද පහළ විය. ස්ත්‍රී ද වූ කලී ඉතා බොහෝ වෙලාවක් පුරුෂයා දෙස බලාඉදී, පුරුෂයා ද ස්ත්‍රිය දෙස බොහෝ වෙලා බලාඉදී. මෙසේ ඉතා බොහෝ වෙලා ඔවුනොවුන් දෙස බලා ඉන්නා ඔවුනට සරාගය පහළ විය. රාගපරිදහය කයෙහි බැස ගත්තේ ය. ඔහු රාගපරිදහ හේතුවෙන් මෙවුන්දම් සෙවූහ. වාග්මතියෙහි, එ සමයෙහි යම් සක කෙනෙක් මෙවුන්දම් සෙවුනාවුන් දකිත් ද ඒ අනායයෝ 'වසලිය, නැසෙව, වසලිය, වැනැසෙව. කෙසේ නම් සතෙක් සතක්හට මෙබන්දක් කරන්නෝ ද' යි කියා, පස් දමාගසත්, අන් කෙනෙක් අළු දමාගසත්, තව කෙනෙක් ගොම දමාගසත්. දැනුදු ඇතැම් දනවුහි මිනිස්සු එය කරත්. ස්ත්‍රියක ගෙනයනු ලබන කල්හි අන් කෙනෙක් පස් දමාගසත්, අන් කෙනෙක් අළු දමාගසත්, තව කෙනෙක් ගොම දමාගසත්. ඒ පැරැණි ලොකොත්පත්තිවංශ කථාව අනුව යෙත්. එහෙත් එහි අදහස නො ම දනිත්.

10. වාග්මතියෙහි, එ සමයෙහි පස් දමාගැසුම් ආදී විසින් අධම්යැ යි සම්මත වූ යමෙක් වී ද, එය දැන් ධම් යැ යි සම්මත වැ ඇත. වාග්මතියෙහි, එ සමයෙහි යම් සත්ත කෙනෙක් වනාහි මෙවුන්දම් සෙවිත් ද, ඔහු තුන් මසකදු නැත හොත් ද මසකදු ගමකට හෝ නියමගමකට හෝ පිවිසෙන්නට අවසර නො ලබත්. වාග්මතියෙහි, එ සමයෙහි සකයෝ යම් හෙයෙකින් අසද්ධම්යෙහි (මෙවුන්දම්හි) ඉතා බොහෝ වෙලාවක් යෙදිය යුතු බවට පැමිණියාහු ද, එහෙයින් ම ඒ අසද්ධම්ය වසා ලනු පිණිස ගෙවල් කරන්නට පවත්ගත්හ.

අප් ඛො වාසෙට්ඨා අඤ්ඤතරො සකතසස අලසජානික සස එතදභොසි:
 “අමෙතා කීමෙවංභං වීභඤ්ඤමී සාලිං ආභරතො සායං සායමාසාය පාතො
 පාතරාසාය? යනානුනාභං සාලිං ආභරෙයාං සකිදෙව¹ සායපාතරාසායා”ති.
 අප් ඛො සො වාසෙට්ඨා සකො සාලිං ආභාසි සකිදෙව සායපාතරාසාය.
 අප් ඛො වාසෙට්ඨා අඤ්ඤතරො සකො යෙන සො සකො තෙනුපසඛකමී,
 උපසඛකමීතො තං සකං එතදවොච: “එහි භො සකා සාලාභාරං
 ගමීසසාමා”ති. “අලං භො සකං, ආභටො² මෙ සාලි සකිදෙව සායපාත-
 රාසායා”ති. අප් ඛො සො වාසෙට්ඨා සකො තස සකතසස දිට්ඨානුගතිං
 ආපජ්ජමානො සාලිං ආභාසි සකිදෙව දභිභාය, ‘එවමි කිර භො සාධු’ ති.
 අප් ඛො වාසෙට්ඨා අඤ්ඤතරො සකො යෙන සො සකො තෙනුපසඛකමී,
 උපසඛකමීතො තං සකං එතදවොච: “එහි භො සාලාභාරං ගමීසසාමා”ති.
 “අලං භො සකං ආභටො මෙ සාලි සකිදෙව දභිභායා”ති. අප් ඛො සො
 වාසෙට්ඨා සකො තස සකතසස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජමානො සාලිං ආභාසි
 සකිදෙව චතුභාය, ‘එවමි කිර භො සාධු’ ති. -පෙ-අප් ඛො සො වාසෙට්ඨා
 සකො තස සකතසස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජමානො සාලිං ආභාසි සකිදෙව
 අට්ඨාභාය, ‘එවමි කිර භො සාධු’ ති. යතො ඛො තෙ වාසෙට්ඨා සකො
 සනිධිකාරකං සාලිං උපකකමිංසු පරිභුඤ්ඤාං, අප් කණො පි තණ්ඩුලං
 පරියොනඤ්ඤි, ථුසො පි තණ්ඩුලං පරියොනඤ්ඤි, ඤනමි නසට්ඨිච්චරුණං
 අපදනං පඤ්ඤධිසු, සණ්ඛසණ්ඛා සාලයො³ අට්ඨංසු.

සාලිච්චාභො

අප් ඛො තෙ වාසෙට්ඨා සකො සනිධිපතිංසු, සනිධිපතිතො අනු-
 සජ්චිතිංසු, ‘පාපකා වත භො ධම්මා සකොසු පාතූභුතා, මයං හි පුඤ්ඤ
 මනොමයා අසුචෙ පිනිගඤ්ඤා සයමපභා අනතලිකාවරා සුභට්ඨාසිනො වීරං
 දීඝමඤ්ඤානං අට්ඨමා⁴ තෙසං නො අමතාකං කදච්චි කරහවි දීඝසස අඤ්ඤානො
 අව්චයෙන රසා පධවී උදකසමී සමතානි. සා අභොසි ව ඤ්ඤාසමපතනා
 ගතිසමපතනා රසසමපතනා. තෙ මයං රසං පධවී. හසෙති ආලුපකාරකං
 උපකකමිමෙ පරිභුඤ්ඤාං, තෙසං නො රසපධවී. හසෙති ආලුපකාරකං
 උපකකමිතං පරිභුඤ්ඤාං සයමපභා අනතරධාසි.

1. සකි-දෙව-කම.
 2. ආභරතො-මචසං.
 3. සාලියො FMS
 4. අට්ඨමා - මචසං.

වාගිෂ්ඨයෙහි, එ කල්හි එක්තරා අලස ගති ඇති සතක්හට “භවත්ති, උදේ බොජුන් පිණිස උදුසන ද භවස බොජුන් පිණිස සවස් කල්හි ද හැල් ගෙන එනුයෙමි මම කුමට මෙසේ වෙහෙසෙමි ද? උදේ භවස දෙක්හි ම බොජුන් පිණිස එක් වරට ම හැල්ගෙන ආයෙම වීම් නම් යෙහෙකැ”යි මෙ සිත විය. වාගිෂ්ඨයෙහි, ඒ සත් තෙම උදේ සවස බොජුන් පිණිස එක්වර ම හැල් ගෙනායේ ය. එ කලා එක්තරා සතියෙක් ඒ සතියා කරා එළැඹී යේ ය. එළැඹී ඔහුට ‘භවත් සතිය, එව, හැල් ගෙන ඊමට යම්හ’යි කී ය. ‘භවත් සතිය, කම් නැත. උදේ සවස බොජුන් පිණිස මා විසින එක් වර ම හැල් ගෙනෙන ලදී යි හේ කී ය. වාගිෂ්ඨයෙහි, එ විට ඒ සත තෙම ඒ (එක් වර දෙවෙලට ම හැල් ගෙනා) සතියා ගේ දෘෂ්ටානුගතියට (ඔහු කළා දුටු දෑ අනුව යැමට) පැමිණෙනුයේ, ‘භවත්ති, මෙසේත් යහපතැ’ යි කියා දෙදවසකට එක් වරක් ම හැල් ගෙනායේ ය. වාගිෂ්ඨයෙහි, එ කල්හි එක්තරා සතියෙක් (ඒ දෙදවසකට එක් වරක් හැල් ගෙනා) සතියා කරා එළැඹීයේ ය, එළැඹී, ‘භවත් සතිය, හැල් ගෙන්නට යම්හ’යි කී ය. ‘භවත් සතිය, එසින් කම් නැත. මා විසින් දෙදවසකට ම (පොහොනා පමණ) හැල් එක් වරට ම ගෙනෙනලදී”යි ඒ සත තෙම කී ය, වාගිෂ්ඨයෙහි, එ විට ඒ සත තෙම අනෙකා කළා දුටු දෑ අනුව යන්නේ, ‘භවත්ති, මෙසේත් යහපතැ’යි කියා එක් වර ම සතර දිනකට පොහොනා පමණ හැල් ගෙනායේ ය... එකල්හි ඒ සත් තෙම අනෙකා කළා දුටු දෑ අනුව යනුයේ, ‘භවත්ති, මෙසේත් යහපතැ යි කියා, එක් වර ම අට දවසකට පොහොනා පමණ හැල් ගෙනායේ ය. වාගිෂ්ඨයෙහි, ඒ සතියෝ යම් කලෙක හැල් රැස් කොට තබා පරිභොග කරන්නට පටන් ගත්තු ද, එකල්හි කුඩු ද සහල වසා ගත්තේ ය. දහවෙසියා ද සහල වසා ගත්තේ ය. හැල් කපා ගත් තැන ද යළි නො ව ඩුණේ ය. හැල් කපා ගත් තැන ද ඌන ව පැනුණේ ය. හැල්හු පදුරු පදුරු වැ සිටියාහ.

වාගිෂ්ඨයෙහි, එ කල් හි ඒ සතියෝ එක් තැනකට රැස්වූහ. රැස් ව උනුන් හා මෙසේ කතා කැරගත්හ: භවත්ති, බෙදයෙක! ලාමක ස්වභාවයෝ සතියන් කෙරෙහි පහළ වූහ. අපි පෙර මනෝමය වූ, ප්‍රීතිය හෝජනය කොටැති ව ස්වයම්ප්‍රභව, ගෞහන වස්ත්‍රාභරණ ඇති ව සිටින්න- මෝ ඉතා බොහෝ කල් සිටුවූහ. ඒ අපට කිසි කලෙක්හි ඉතා බොහෝ කලක් ඇවෑමෙන් රස පොළොව දියෙහි පැතිරැගෙන සිටියේය. එය පැහැවත් ද සුවදවත් ද රසවත් ද විය. ඒ අපි රස පොළොව අත්වලින් පිඩුකොට ගෙන වළදන්නට පටන් ගතුවූහ. රස පොළොව අත්වලින් පිඩු කොට ගෙන වළදන්නට පටන්ගත් අපගේ ස්වයම්ප්‍රභාව අතුරුදහන් විය.

තාය අනකරහිතාය වන්දිමසුරියා පාතුරහෙසුං. වන්දිමසුරියෙසු පාතුහුතෙසු නකඛකතානි තාරකරුපාති පාතුරහෙසුං, නකඛකෙතසු තාරකරුපෙසු පාතුහුතෙසු රතතින්ද්වා පඤ්ඤායංසු. රතතින්ද්වෙසු පඤ්ඤායමානෙසු මාසදාමාසා පඤ්ඤායංසු, මාසදාමාසෙසු පඤ්ඤාය- මානෙසු උතුසංචච්ඡරා පඤ්ඤායංසු. තෙ මයං රසං පඨවිං පරිභුඤ්ජනනා තමහකඛා තදහාරා වීරං දීඝමදානං අට්ඨමහ. තෙසං නො පාපකා- නඤ්ඤව අකුසලානං ධම්මානං පාතුභාවා රසා පඨවී අනකරධායි. රසාය පඨවියා අනකරහිතාය භූමිපපටකො පාතුරහොයි. සො අහොයි වණණසමපනො ගන්ධසමපනො රසසමපනො. තෙ මයං භූමිපපටකං උපකකමිමහ පරිභුඤ්ජතුං. තෙ මයං තං පරිභුඤ්ජනනා තමහකඛා තදහාරා වීරං දීඝමදානං අට්ඨමහ. තෙසං නො පාපකානඤ්ඤව අකුසලානං ධම්මානං පාතුභාවා භූමිපපටකො අනකරධායි. භූමිපපටකෙ අනකරහිතෙ බදලතා පාතුරහොයි. සා අහොයි වණණසමපනො, ගන්ධසමපනො රසසමපනො. තෙ මයං බදලතං උපකකමිමහ පරිභුඤ්ජතුං. තෙ මයං තං පරිභුඤ්ජනනා තමහකඛා තදහාරා වීරං දීඝමදානං අට්ඨමහ. තෙසං නො පාපකානඤ්ඤව අකුසලානං ධම්මානං පාතුභාවා බදලතා අනකරධායි. බදලතාය අනකරහිතාය අකච්චපාකො සාලී පාතුරහොයි, අකච්චො අච්චසො සුද්දො සුගන්ධො තණ්ඩුලඵලො. යං තං සායං සාය- මාසාය ආහරාම, පානො තං හොති පකකං පටිච්චරුහං. යං තං පානො පාතරාසාය ආහරාම, සායනං හොති පකකං පටිච්චරුහං. නාපදනං පඤ්ඤායිත්ථ. තෙ මයං අකච්චපාකං සාලීං පරිභුඤ්ජනනා තමහකඛා තදහාරා වීරං දීඝමදානං අට්ඨමහ. තෙසං නො පාපකානඤ්ඤව අකුසලානං ධම්මානං පාතුභාවා කච්චො පි තණ්ඩුලං පරියොනදධි, චුසො පි තණ්ඩුලං පරියොනදධි, දුනමපි නපට්චිචරුහං, අපදනං පඤ්ඤායිත්ථ, සණ්ඛසණ්ඛා සාලයො යිතා. යනුන මයං සාලීං විහජෙය්‍යාම, මරියාදං යපෙය්‍යාමා'ති. අට්ඨමො තෙ වාසෙච්ච සකකා සාලීං විහජිංසු, මරියාදං යපෙසුං.

11. අට්ඨමො වාසෙච්ච අඤ්ඤාතරො සකකො ලොලජාතිකො සක- හාගං පරිරකඛනෙනා අඤ්ඤතරං හාගං අදිනකං ආදිසිත්වා පරිභුඤ්ජි. තමෙනං අග්ගහෙසුං, ගහෙත්වා එතදච්චාචු: 'පාපකං චිත හො සකක කරොසි, යත්‍ර හි නාම සකං හාගං පරිරකඛනෙනා අඤ්ඤතරං හාගං අදිනකං ආදිසිත්වා පරිභුඤ්ජසාසි'. මාඤ්ඤ හො සකක පුනපි එවරුපමකාසි'ති.

1. වන්දිමසුරියා - මජ්ඣං 2. පරිභුඤ්ජ - සා, පරිභු-ජයි (යිච්ච)

එය අතුරුදහන් වූ කල්හි සඳහිරුහු ප්‍රකට වූහ. සඳහිරුන් පහළවූ කල්හි නක්ෂත්‍රයෝ ද තාරකාරූපයෝ ද ප්‍රකට වූහ. නක්ෂත්‍රතාරකාරූප ප්‍රකට වූ පසු රැදුවල්ලු පැනුණහ. රැදුවල් පැනෙන කල්හි මාස පක්ෂයෝ පැනුණහ. මාසපක්ෂයන් පැනෙන කල්හි සාකුසංචත්සරයෝ පැනුණහ. ඒ අපි රස පොළොව පරිභොග කරන්නන්ගේ, එය වළඳන්නන්ගේ, එය ආහාර කොටුව ගත්තන්ගේ, ඉතා බොහෝ කලක් සිටියමහ. ඒ අපට ලාමක අකුසල් දහම් පහළ වීමෙන් ම රසපොළොව අතුරුදහන් විය. රස පොළොව අතුරුදහන් වූ කල්හි භූමිපථිටකය පහළ විය. ඒ අපි භූමිපථිටකය පරිභොග කරන්නට පටන් ගත්තමහ. ඒ අපි එය පරිභොග කරන්නන්ගේ, එය වළඳන්නන්ගේ එය ම ආහාර කොට ඇත්තන්ගේ ඉතා බොහෝ කලක් සිටියමහ. ඒ අපට ලාමක අකුසල් දහමුත් පහළ වීමෙන් භූමිපථිටකය අතුරුදහන් විය. භූමිපථිටකය අතුරුදහන් වූ කල්හි බදුලතාව පහළ විය. එය පැහැවත් සුවදවත් රසවත් විය. ඒ අපි බදුලතාව පරිභොග කරන්නට පටන් ගත්තමු. එය පරිභොග කරන්නන්ගේ, එය වළඳන්නන්ගේ, එය ම ආහාර කොටුත්තන්ගේ ඉතා බොහෝ කලක් සිටියමහ. ඒ අපට ලාමක අකුසල් ධම් පහළ වීමෙන් බදුලතාව අතුරුදහන් විය. බදුලතාව අතුරුදහන් වූ කල්හි කුඹු නැති දහවෙයිසා නැති පිරිසිදු සුවදැති සහල ම එල කොටුති නොසානා ලද බීමැ හටගෙන පැසෙන හැල් වෙසෙසෙක් පහළ විය. සවස් කලා සවස් බොජුනට යම් සහලක් ගෙනෙත් ද පසුදිනැ උදසනැ එය පැසුණේ යළි දු වැඩුණේ වෙයි. කපා නොහන්නා ලද තැනෙක් ම (නොඅඩු ව) පැසුණේ ය. ඒ අපි නොසාන ලද බීමැ හටගෙන පැසුණු ඒ හැල් සහල් පරිභොග කරන්නන්ගේ, එය ම වළඳන්නන්ගේ, එය ම අහර කොටුත්තන්ගේ, ඉතා බොහෝ කලක් සිටියමහ. ඒ අපට ලාමක අකුසල් දහම් පහළ වීමෙන් ම කුඹු ද සහල වසාගෙන බැඳී සිටියේ ය. දහවෙයිසා ද සහල වසා බැඳී සිටියේ ය. කපා හන්නා ලද තැන ද යළි නොනැඟුණේ ය. උනාතිය පැනුණේ ය. පඳුරු පඳුරු වැ හැල්හු සිටියාහ. අපි හැල් (අප අතර) වෙන වෙන ම බෙද ගන්නන්ගේ නම්, ඉම් තබන්නන්ගේ නම් මැනැවැ"යි මෙසේ කතා කැරැගත්හ. වාශිෂ්ඨයෙනි, ඉක්බිති ඒ සතියෝ හැල් බෙදූහ. ඉම් කැබුහ.

11. වාශිෂ්ඨයෙනි, එ කල්හි ලොල්පියෙව් ඇති එක්තරා සතෙක් සිය කොටස රැකගනුයේ තමාට නො දෙන ලද එක්තරා කොටසක් ගෙන පරිභෝග කෙළේ ය. (සෙස්සෝ) ඔහු අල්ලා ගත්හ, අල්ලා ගෙන 'හවත් සතිය, යම් බදු තෝ සිය කොටස රකිනුයෙහි තමහට නොදුන් එක්තරා කොටසක් ගෙන පරිභොග කෙළෙහි ද, ඒ තෝ ඒකාන්තයෙන් ලාමක දයක් කෙළෙහි ය. හවත් සතිය, යළිත් මෙබන්දක් නහමක් කරව"යි කී හ.

‘එවං භෝ’ති ඛො වාසෙට්ඨා සො සතො තෙසං සත්තානං පච්චසෙසායි. දුතියමි ඛො වාසෙට්ඨා සො සතො සකං භාගං පරිරක්ඛතො අඤ්ඤතරං භාගං අදින්න ආදිසිතො පරිභුඤ්ඤී. තමෙනං අග්ගභෙසුං, ගභෙතො එතදවොට්ඨා: ‘පාපකං වත භො සත්ත කරොසි, යත්‍ර හි නාම සකං භාගං පරිරක්ඛතො අඤ්ඤතරං භ ගං අදින්න ආදිසිතො පරිභුඤ්ඤී සසයි. මාසසු භො සත්ත පුනපි එවරුපමකායි’ති. තතියමි ඛො වාසෙට්ඨා සො සතො සකං භාගං පරිරක්ඛතො අඤ්ඤතරං භාගං අදින්න ආදිසිතො පරිභුඤ්ඤී. තමෙනං අග්ගභෙසුං, ගභෙතො එතදවොට්ඨා: පාපකං වත භො සත්ත කරොසි, යත්‍ර හි නාම සකං භාගං පරිරක්ඛතො අඤ්ඤතරං භාගං අදින්න ආදිසිතො පරිභුඤ්ඤී සසයි. මාසසු භො සත්ත පුනපි එවරුපමකායි’ති. අඤ්ඤ පාණිනා පහරිංසු, අඤ්ඤ ලෙඩ්ධිනා¹ පහරිංසු, අඤ්ඤ දණ්ඩන පහරිංසු තදග්ගෙ ඛො පන වාසෙට්ඨා අදින්නාදනං පඤ්ඤයති, ගරභා පඤ්ඤයති, මුසාවාදෙ පඤ්ඤයති, දණ්ඩාදනං පඤ්ඤයති.

මහාසමමනරාජා

12. අථ ඛො තෙ වාසෙට්ඨා සත්තා සනහිපතීංසු, සනහිපතීතො අනුප්ච්චිංසු “පාපකා වත භො ධම්මා සතොසු පාතුභුතා, යත්‍ර හි නාම අදින්නාදනං පඤ්ඤයිසසති, ගරභා පඤ්ඤයිසසති, මුසාවාදෙ පඤ්ඤයිසසති, දණ්ඩාදනං පඤ්ඤයිසසති. යනාත්ත මයං එකං සතං සමමනෙතයාමි, යො² නො සමමා ඛීසිතඛං ඛීයෙය්‍ය, සමමා ගරහිතඛං ගරහෙය්‍ය, සමමා පඛොපෙතඛං පඛොපෙය්‍ය. මයං පනස්ස සාලීනං භාගං අනුප්පදස්සාමා’ති. අථ ඛො තෙ වාසෙට්ඨා සත්තා යො නෙසං සතො අභිරුපතරො ව දසසනීයතරො ව පාසාදිකරො ව මහෙසකතරො ව, තං සත්තං උපසඩකමීතො එතදවොට්ඨා: එහි භො³ සත්ත, සමමා ඛීසිතඛං ඛීය, සමමා ගරහිතඛං ගරහ, සමමා පඛොපෙතඛං පඛොපෙහි. මයං පන තෙ සාලීනං භාගං අනුප්පදස්සාමා’ති. ‘එවං භෝ’ති ඛො වාසෙට්ඨා සො සතො තෙසං සත්තානං පච්ඤ්ඤිතො, සමමා ඛීසිතඛං ඛීය, සමමා ගරහිතඛං ගරහි, සමමා පඛොපෙතඛං පඛොපෙයි. තෙ පනස්ස සාලීනං භාගං අනුප්පදංසු. මහාජනසමමනො’ති ඛො වාසෙට්ඨා ‘මහාසමමනො මහාසමමනො’නෙව පයමං අකඛරං උපනිඛකං.

1. ලෙඤ්ඤා - සා
 2. භො - ප්‍ර
 3. භො - ප්‍ර

වාශිෂ්ඨයෙනි, ඒ සඳහා තෙම 'එසේ ය හවත්ති'යි කියා ම ඒ සත්තට පිළිවදන් දුනා. වාශිෂ්ඨයෙනි, දෙවෙනි වර ද ඒ සත් තෙම සිය කොටස රකිනුයේ තමාට නොදුන් එක්තරා කොටසක් ගෙන පරිභෝග කළේය. සෙස්සෝ ඔහු අල්ලා ගත්හ. අල්ලා ගෙන, 'හවත් සඳහා, යම්බඳු තෝ සිය කොටස රකිනුයෙහි, තමාට නොදුන් එක්තරා කොටසක් ගෙන පරිභෝග කෙරෙහි ද, ඒ තෝ ලාමක දයක් කෙරෙහි ය. හවත් සඳහා, යළි මෙබන්දක් නො කරව'යි කීහ. වාශිෂ්ඨයෙනි, තෙවෙනි වර ද ඒ සත් තෙම සිය කොටස රකිනුයේ, තමාට නො දුන් කොටසක් ගෙන පරිභෝග කළේ ය. සෙස්සෝ ඔහු අල්ලා ගත්හ. අල්ලා ගෙන, 'හවත් සත්ඳහා, යම් බඳු තෝ සිය කොටස රකිනුයෙහි, තමාට නොදුන් එක්තරා කොටසක් ගෙන පරිභෝග කෙරෙහි ද, ඒ තෝ ලාමක දයක් ම කෙරෙහි ය. හවත් සඳහා, යළිත් මෙබන්දක් නහමක් කරව'යි කීහ. කෙනෙක් අතින් පහළුහ. කෙනෙක් කැටින් පහළුහ. කෙනෙක් දොඩෙන් පහළුහ, වාශිෂ්ඨයෙනි, එකැන් පටන් කොට අධිනාදන පැනෙයි, ගැරැහුම පැනෙයි, මුසා බිණීම පැනෙයි, දඩු ගැනුම් පැනෙයි.

12. වාශිෂ්ඨයෙනි, ඉක්බිති ඒ සඳහා එක් රැස් වූ හ. එක්රැස් වූ, 'හවත්ති, බෙදෙයක යම් කෙනෙකු කෙරෙහි අධිනාදන පැනෙන්නේ ද, ගැරැහුම පැනෙන්නේ ද, මුසා බිණීම පැනෙන්නේ ද, දඩු ගැන්ම පැනෙන්නේ ද, ඒ සතුන් කෙරෙහි එසේ වූ ලාමක අකුලල ධම් කෙනෙක් පහළ වූහ. යමෙක් අපගෙන් දෙස්නැගිය යුක්තාට මොනොවට දෙස්නගන්නේ ද ගැරැහිය යුක්තහුට මොනොවට ගරහන්නේ ද, නෙරැපිය යුක්තහු මොනොවට තෙරපන්නේ ද, අපි එසේ වූ එක් සඳහා සම්මත කැරැගනුමෝ නම් ඉතා යෙහෙක. අපි වූ කලී ඔහුට හැල් කොටසක් දෙන්නා වූ'යි කතා කැරැගත්හ. වාශිෂ්ඨයෙනි, එ කල්හි ඒ සඳහා යම් සඳහා ඔවුන් අතුරෙහි වඩා රූපසම්පන්න ද, වඩා දකුම්කලු ද, වඩා සිත පහදවන සුලු ද, වඩා මහ කෙදක්තේ ද, ඒ සඳහා කරා එළැඹ, 'හවත් සඳහා, මෙහි එන්න, දෙස්නැගිය යුක්තාට නිසිපරිදි දෙස් නගන්න. ගැරැහිය යුක්තාට මොනොවට ගරහන්න, නෙරැපිය යුක්තහු මොනොවට තෙරපන්න. අපි වනාහි ඔබට හැල් කොටසක් දෙන්නා වූ'යි මෙ බස් කීහ. 'හවත්ති, එසේ යැ'යි කියා ම ඒ සත්ත කෙම ඔවුන්ට පිළිවදන් දී දෙස් නැගිය යුක්තහුට මොනොවට දෙස් නැගිය, ගැරැහිය යුක්තහුට ගැරැහී ය. නෙරැපිය යුක්තහු මොනොවට නෙරැපි ය. ඔවුහු ඔහුට හැල් කොටසක් දුන්හ. වාශිෂ්ඨයෙනි, මහා ජනයා විසින් සම්මත හෙයින් ම ඔහුට 'මහාසම්මත ය, මහාසම්මත යැ'යි ම පළමු නම් වහර ඇති විය.

වෙතොනං අධිපතී ති ටො වාසෙට්ඨා 'වතනීයො ඛතනීයො'නෙව
දුතියං අකඛරං උපනිබ්බන්තො. ධම්මෙන පරො'රකෙජ්ඣතීති ටො වා සට්ඨා
'රාජා රාජා'නෙව තතියං අකඛරං උපනිබ්බන්තො. ඉතී ටො වාසෙට්ඨා
එවමෙතස්ස ඛතනීයමිණ්ඩලස්ස ටපාරාඡෙන අග්ගඤ්ඤන අකඛරෙන
අභිනිබ්බතතී අටොසී.තෙ සඤ්ඤෙවසන්තානං අනඤ්ඤසං,¹සදීසානඤ්ඤෙව
නො අසදීසානං, ධම්මඟොව නො අධම්මෙන. ධම්මො හි වාසෙට්ඨා
සෙට්ඨා ජනෝතස්මී. දිට්ඨෙවෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායෙව.

බ්‍රාහ්මණමණ්ඩලං

13. අට ටො තෙසං වාසෙට්ඨා සන්තානඤ්ඤෙව එකච්චානං එතදභොසී:
පාපකා වත භො ධම්මො සතෙහස්ස පාකුභුතා, යත්‍ර හි නාම අදින්නාදුතං
පඤ්ඤයිස්සතී, ගරහා පඤ්ඤයිස්සතී, මුසාවාදෙ පඤ්ඤයිස්සතී, දණ්ඩාදුතං
පඤ්ඤයිස්සතී, පබ්බාජනං පඤ්ඤයිස්සතී. යනානුත මයං පාපකෙ අකුසලෙ
ධම්මෙ වාභෙය්‍යාමා''තී. තෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ බාභෙහස්ස². පාපකෙ
අකුසලෙ ධම්මෙ බාභෙහතීති ටො වාසෙට්ඨා 'බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්මණං'නෙව
පඨමං අකඛරං උපනිබ්බන්තො. තෙ අරඤ්ඤයතනෙ පණ්ණකුටියො
කරිඤා පණ්ණකුටියු කුසායනතී, චීතඛාරා චීතධුමා පනනමුසලා සායං
සායමාසාය පාතො පාතරාසාය ගාමනිගමරාජධානියො ඔසරතතී
සාසමෙසානා⁴ තෙ සාසං පටිලභිඤා පුනාදෙව අරඤ්ඤයතනෙ පණ්ණ-
කුටියු කුසායනතී. තමෙනං ලනුස්සා දිඤා එවමාහංසු: 'ඉමෙ ටො භො
සන්තා අරඤ්ඤයතනෙ පණ්ණකුටියො කරිඤා පණ්ණකුටියු කුසායනතී,
චීතඛාරා චීතධුමා පනනමුසලා සායං සායමාසාය පාතො පාතරාසාය
ගාමනිගමරාජධානියො ඔසරතතී සාසමෙසානා. තෙ සාසං පටිලභිඤා
පුනාදෙව අරඤ්ඤයතනෙ පණ්ණකුටියු කුසායනතී කුසායනතීති ටො පත
වාසෙට්ඨා 'කුසායකා කුසායකා'නෙව දුතියං අකඛරං උපනිබ්බන්තො.
තෙසඤ්ඤෙව ටො වාසෙට්ඨා සන්තානං එකච්ච සන්තා අරඤ්ඤයතනෙ
පණ්ණකුටියු තං කුසානං අනභිසම්භුණමානා ගාමසාමනනං නිගමසාමනනං
ඔසරිඤා ගඡෙ කරොතතා අච්ඡතතී. තමෙනං මනුස්සා දිඤා එවමාහංසු:
ඉමෙ ටො භො සන්තා අරඤ්ඤයතනෙ පණ්ණකුටියු තං කුසානං
අනභිසම්භුණමානා ගාමසාමනනං නිගමසාමනනං ඔසරිඤා ගඡෙ
කරොතතා අච්ඡතතී! න'දනී මෙ කුසායනතී, න'දනී මෙ කුසායනතී තී
ටො වාසෙට්ඨා අරකුසායකා අරකුසායකා'නෙව තතියං අකඛරං උපනිබ්බන්තො.

1. පරෙසං - සහ
2. අඤ්ඤසං - සහ

3. වාභෙහස්සං - මජ්ඣං
4. සාසමෙසානා මජ්ඣං, භාසමෙසනා - සහා

වාග්‍යේදයෙනි, කෙත්තට අධිපති වී තු යි ‘ක්ෂත්‍රිය ය, ක්ෂත්‍රිය යැ’ යි ම දෙවෙනි නම් වහර ඇති විය. වාග්‍යේදයෙනි, දූහැමින් මෙරමා රඳවානු යි (සුවපත් කෙරේනු යි පිණවානු යි) ‘රජ ය, රජ’ යැ යි කියා ම තෙවෙනි නම් වහර ඇති විය. වාග්‍යේදයෙනි, මෙසේ පැරැණි වූ අග්‍ර යැ යි දත්තාලද නම්වහරින් ක්ෂත්‍රිය මණ්ඩලයාගේ ආරම්භය විය. එ ද ඒ සත්‍යයට ම ය, අන් සත්‍යයකෙකුට නො වේ. සමාන සත්‍යයට ම ය, අසමාන සත්‍ය කෙතෙකුට නො වේ. ධර්මයෙන් ම ය, අධර්මයෙන් නො වේ. වාග්‍යේදයෙනි, එහෙයින් මේ ජනයා කෙරෙහි මෙ ලොවිහිද පරලොවිහි ද ධර්මය ම ශ්‍රේෂ්ඨ ය.

13. වාග්‍යේදයෙනි, එක්කිනි ඒ ඇතැම් සත්‍ය කෙනකුට “භවික්ති, ඛෙදයෙක! යම් කෙනකු කෙරෙහි අශිතාදන පැනෙන්නේ ද, ගැරඹුම පැනෙන්නේ ද, මුසවා ව පැනෙන්නේ ද, දඩු ගැන්ම පැනෙන්නේ ද, රචින් තොර්පිම පැනෙන්නේ ද එසේ වූ සතුන් කෙරෙහි ලාමක ධර්මයෝ පහළ වූවාහු වෙති. අපි ලාමක වූ අකුශල ධර්මයන් බාහනය (බැහැර ලීම) කරන්නාමෝ නම් යෙහෙකැ” යි මේ සිත විය. ඔහු ලාමක වූ අකුශල ධර්ම බාහනය කළහ (බැහැර දූහ). වාග්‍යේදයෙනි, ලාමක වූ අකුශල ධර්මයන් වාහනය කෙරෙත් (බැහැර ලත්) තු යි ම ‘බ්‍රාහ්මණයෝ ය, බ්‍රාහ්මණයෝ ය’ කියා ම පළමු නාම ව්‍යවහාරය පහළ විය. ඔහු තුමු වන පෙදෙස්හි පන්සල් කොට ගෙන එහි ධ්‍යාන කෙරෙත්. (පිස කැව යුතු දෑයක් නැති බැවින්) පහවූ අඟුරු ඇත්තාහු පහ වූ දුම් ඇත්තාහු, කොටා පිසියැ යුතු දෑයක් නැති බැවින් බීමට වන් මෙහොල් ඇත්තාහු (අඟුරු දුම් මොහොල් යන මේ කිසිවකුත් නැත්තාහු), සවස් බොඳුන පිණිස සවස ද, උදේ බොඳුන් පිණිස උදසන ද අහර සොයනුවෝ ගම් නියම් ගම් රජදහන්වලට බසින්. ඔහු අහර ලැබගෙන පෙරළා ගොස් වන පෙදෙස්හි පන්සල්හි ධ්‍යාන කෙරෙත්. වාග්‍යේදයෙනි, ‘ධ්‍යාන කෙරෙත්, ධ්‍යාන කෙරෙත්’ තු’ යි ම ‘ධ්‍යායකයෝ ය, ධ්‍යායකයෝ යැ’ යි කියා ම දෙවෙනි නම් වහරෙක් ඔවුනට ඇති විය. වාග්‍යේදයෙනි, ඒ සත්‍යයන් ම අතුරෙන් ඇතැම් කෙනෙක් වන පෙදෙසෙහි පන්සල්හි ඒ දහන් වැඩීම නොකළ හැකි වන්නාහු ගම් අසලට නියම්ගම් අසලට බැස, ග්‍රන්ථ කෙරෙමින් ඉදින් මිනිස්සු ඔවුන්දක, “භවික්ති, මේ සත්හු වෙනෙහි පන්සල්හි ඒ ධ්‍යාන කළ නො හැක්කාහු, ගම් අසලට නියම්ගම් අසලට බැස, ග්‍රන්ථ කෙරෙමින් ඉදින්. වාග්‍යේදයෙනි, ‘දන් මොහු ධ්‍යාන නො කෙරෙත්, දන් මොහු ධ්‍යාන නො කෙරෙත්’ තු යි මොහු ‘අධ්‍යායකයෝ’ යැ යි ම ඔවුනට තෙවෙනි නම් වහරෙක් උපන්නේය.

භීතසම්මතං ඛො පන වාසෙට්ඨා යං තෙන සමයෙන හොති, තදෙතරභී සෙට්ඨසම්මතං. ඉති ඛො වාසෙට්ඨා එවමෙතස්ස ට්‍රිභවණමණ්ඩලස්ස පොරාණෙන අග්ගඤ්ඤාන අකඛරෙන අභිනිබ්බතති අහොසි. තෙසඤ්ඤෙව සත්තානං අනඤ්ඤාසං, සද්දිසානඤ්ඤෙව නො අසද්දිසානං, ධම්මෙනෙව නො අධම්මෙන. ධම්මො හි වාසෙට්ඨා සෙට්ඨො ජනෙ'තස්මිං දිට්ඨො චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායෙව.

වෙසසමණ්ඩලං

14. තෙසඤ්ඤෙව ඛො වාසෙට්ඨා සත්තානං එකච්චෙව සත්තා මෙට්ඨනං ධම්මං සමාදය වීඤ්ඤනං කම්මතෙත' පයොජෙත්ථුං. මෙට්ඨනං ධම්මං සමාදය වීඤ්ඤනං කම්මතෙත පයොජෙතතීති ඛො වාසෙට්ඨා වෙසා වෙසානෙව අකඛරං උපනිබ්බතං. ඉති ඛො වාසෙට්ඨා එවමෙතස්ස වෙසසමණ්ඩලස්ස පොරාණෙන අග්ගඤ්ඤාන අකඛරෙන අභිනිබ්බතති අහොසි, තෙසඤ්ඤෙව සත්තානං අනඤ්ඤාසං සද්දිසානඤ්ඤෙව නො අසද්දිසානං ධම්මෙනෙව නො අධම්මෙන. ධම්මො හි වාසෙට්ඨා සෙට්ඨො ජනෙ'තස්මිං දිට්ඨො චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායෙව.

සුද්දමණ්ඩලං

15. තෙසඤ්ඤෙව ඛො වාසෙට්ඨා සත්තානං යෙ තෙ සත්තා අවසෙසා තෙ එද්දවාරා' චූද්දවාරා අහෙත්ථුං එද්දවාරා චූද්දවාරා ති ඛො වාසෙට්ඨා සුද්ද සුද්දකෙව අකඛරං උපනිබ්බතං. ඉති ඛො වාසෙට්ඨා එවමෙතස්ස සුද්ද- මණ්ඩලස්ස පොරාණෙන අග්ගඤ්ඤාන අකඛරෙන අභිනිබ්බතති අහොසි. තෙසඤ්ඤෙව සත්තානං අනඤ්ඤාසං, සද්දිසානඤ්ඤෙව නො අසද්දිසානං, ධම්මෙනෙව නො අධම්මෙන. ධම්මො හි වාසෙට්ඨා සෙට්ඨො ජනෙ'තස්මිං දිට්ඨො චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායෙව.

16. අහු ඛො සො වාසෙට්ඨා සමයො යං ඛතතියො පි සකං ධම්මං ගරභමානො අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජති, 'සමණො භවීසාමී'ති. ට්‍රිභවණො පි ඛො වාසෙට්ඨා සකං ධම්මං ගරභමානො අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජති 'සමණො භවීසාමී'ති, වෙසෙසා පි ඛො වාසෙට්ඨා සකං ධම්මං ගරභමානො අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජති, 'සමණො භවීසාමී'ති. සුද්දෙ පි ඛො වාසෙට්ඨා සකං ධම්මං ගරභමානො අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජති 'සමණො භවීසාමී'ති. ඉලෙහි ඛො වාසෙට්ඨා චතුභි මණ්ඩලෙහි සමණමණ්ඩලස්ස අභිනිබ්බතති අහොසි. තෙසඤ්ඤෙව සත්තානං අනඤ්ඤාසං, සද්දිසානඤ්ඤෙව නො අසද්දිසානං, ධම්මෙනෙව නො අධම්මෙන. ධම්මො හි වාසෙට්ඨා සෙට්ඨො ජනෙ'තස්මිං දිට්ඨො චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායෙව.

1. විපසුකමනෙතා PTS. විජු කමනෙත-(සීවු).
2. චූද්දවාර. (සී.)

වාග්‍යයෙහි, එ සමයෙහි යම් ඒ අධ්‍යායකත්වය (ධ්‍යාන නො කරන බව) පහත් යැ යි සම්මත වී ද, එය දැන් උසස් යැ යි සම්මත ය. වාග්‍යයෙහි, මෙසේ පැරැණි අග්‍ර යැ යි ගන්නා ලද නම්වහරින් ඒ බ්‍රාහ්මණ මණ්ඩලයා ගේ නිපැත්ම විය. එ ද ඒ සත්‍යතාව ම ය. අන් සත්‍ය කෙනෙකුට නො වේ. සමාන සත්‍යතාව මය, අසමාන සත්‍යතාව නො වේ. ධර්මයෙන් ම ය, අධර්මයෙන් නො වේ. වාග්‍යයෙහි, ධර්මය ම මෙලොවහි ද පරලොවහි ද මේ ජනයා කෙරෙහි උසස් ය.

14. වාග්‍යයෙහි, ඒ සතුන් අතුරෙහි ම ඇතැම් කෙනෙක් මෙමුද්‍රා ධර්ම සෙවනය කොට ඒ ඒ අවස්ථාහි නැඟුණු (හෝ ප්‍රකට වූ) ගවපාලනාදී කම්පාත්තයන් කළහ. මෙමුද්‍රා ධර්ම ගෙන ඒ ඒ අවස්ථාහි නැඟුණු හෝ ප්‍රකට) කම්පාත්ත කෙරෙත් නු යි 'වෛශ්‍යයෝ ය, වෛශ්‍යයෝ යැ' යි ම නම් වහර උපත. වාග්‍යයෙහි, මෙසේ ම පැරැණි වූ, අග්‍ර යැ යි දන්නා ලද නම් වහරින් වෛශ්‍යමණ්ඩලයාගේ ආරම්භය විය. එ ද ඒ සතුන් පිළිබඳ ව ම ය. අන් සත් කෙනකු පිළිබඳ ව නො වේ. සමානයන් පිළිබඳ ව ම ය. අසමානයන් පිළිබඳ ව නො වේ. ධර්මයෙන් ම ය, අධර්මයෙන් නො වේ. වාග්‍යයෙහි, ධර්මය ම මේ ජනයා කෙරෙහි මෙ ලොවහි ද පර ලොවහි ද ශ්‍රේෂ්ඨ ය.

වාග්‍යයෙහි, ඒ සත්‍යයන් අතුරෙහි ම යම් කෙනෙක් රොද්‍රාවාර ක්ෂුද්‍රාවාර ඇත්තෝ වූහු ද, මොහු රොද්‍රාවාර ඇත්තාහ, ක්ෂුද්‍රාවාර ඇත්තාහ යි කියා ම, ඔවුන්ට ශුද්‍රයෝහ ශුද්‍රයෝ යැ යි ම නම්වහර උපත. වාග්‍යයෙහි, මෙසේ අග්‍රයැ යි දන්නා ලද පැරැණි නම් වහරින් මේ ශුද්‍රගණයාගේ ආරම්භය විය. එ ද ඒ සත්‍යයන් පිළිබඳ ව ම ය. අන් සත්‍ය කෙනෙකු පිළිබඳ ව නො වේ. සමානයන් පිළිබඳ ව ම ය, අසමානයන් පිළිබඳ ව නො වේ. ධර්මයෙන් ම ය, අධර්මයෙන් නො වේ. වාග්‍යයෙහි, එහෙයින් මෙලෝහි ද පරලෝහි ද ධර්මය ම මේ ජනයා කෙරෙහි ශ්‍රේෂ්ඨ ය.

15. වාග්‍යයෙහි, යම් හෙයකින් ක්ෂත්‍රියයාක් සිය දහමට ගරහනුයේ මහණ වන්නෙමි යි ගිහිගෙන් නික්ම පැවිදි බිම් වදනේ ද, බ්‍රාහ්මණයාක් සිය දහමට ගරහනුයේ මහණ වන්නෙමි යි ගිහි ගෙන් නික්ම පැවිදිබිම් වදනේ ද, වෛශ්‍යයාක් සිය දහමට ගරහමින් ගිහි ගෙන් නික්ම පැවිදිබිම් වදනේ ද, ශුද්‍රයාක් සිය දහමට ගරහනුයේ මහණ වන්නෙමි යි පැවිදි බිම් වදනේ ද, එසේ වූ කාලයෙක් විය. (එ කල්හි) මේ සතර මණ්ඩලයන්ගෙන් ම ශ්‍රමණමණ්ඩලයාගේ ආරම්භය විය. එ ද ඒ සත්‍යයන් පිළිබඳ ම ය, අන් සත්‍ය කෙනකු පිළිබඳ නො වේ. සමානයන් පිළිබඳ වූ ම ය, අසමානයන් පිළිබඳ වූ නො වේ. ධර්මයෙන් ම ය. අධර්මයෙන් නො වේ. වාග්‍යයෙහි, එහෙයින් මෙ ලොවහි ද පර ලොව හි ද ධර්මය ම ජනයා කෙරෙහි ශ්‍රේෂ්ඨ ය.

දුච්චරිතාදිකථා

ඛන්ධයො පි ඛො වාසෙඛ්ඤා කායෙන දුච්චරිතං චරිතා, වාචාය දුච්චරිතං චරිතා, මනසා දුච්චරිතං චරිතා, මිච්ඡාදිඛිකො, මිච්ඡාදිඛිකමමසමාදනො මිච්ඡාදිඛිකමමසමාදනහෙතු කායසස හෙද පරමමරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. බ්‍රාහ්මණො පි ඛො වාසෙඛ්ඤා -පෙ- වෙසෙසා පි ඛො වාසෙඛ්ඤා -පෙ-සුද්දෙ පි ඛො වාසෙඛ්ඤා-පෙ-සමණො පි ඛො වාසෙඛ්ඤා කායෙන දුච්චරිතං චරිතා, වාචාය දුච්චරිතං චරිතා, මනසා දුච්චරිතං චරිතා, මිච්ඡාදිඛිකො මිච්ඡාදිඛිකමමසමාදනො මිච්ඡාදිඛිකමමසමාදනහෙතු කායසස හෙද පරමමරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති.

ඛන්ධයො පි ඛො වාසෙඛ්ඤා කායෙන සුච්චරිතං චරිතා, වාචාය සුච්චරිතං චරිතා, මනසා සුච්චරිතං චරිතා, සමමාදිඛිකො සමමාදිඛිකමමසමාදනො සමමාදිඛිකමමසමාදනහෙතු කායසස හෙද පරමමරණා සුග්ගතිං සග්ගාං ලොකං උපපජ්ජති. බ්‍රාහ්මණො පි ඛො වාසෙඛ්ඤා -පෙ- වෙසෙසා පි ඛො වාසෙඛ්ඤා -පෙ- සුද්දෙ පි ඛො වාසෙඛ්ඤා -පෙ- සමණො පි ඛො වාසෙඛ්ඤා කායෙන සුච්චරිතං චරිතා -පෙ- සග්ගාං ලොකං උපපජ්ජති. ඛන්ධයො පි ඛො වාසෙඛ්ඤා කායෙන අඛයකාරී, වාචාය අඛයකාරී, මනසා අඛයකාරී, විමිසසදිඛිකො විමිසසදිඛිකමමසමාදනො විමිසසදිඛිකමමසමාදනහෙතු කායසස හෙද පරමමරණා සුඛදුකඛපථිසංවෙදී¹ හොති. බ්‍රාහ්මණො පි ඛො වාසෙඛ්ඤා -පෙ- වෙසෙසා පි ඛො වාසෙඛ්ඤා -පෙ- සුද්දො පි ඛො වාසෙඛ්ඤා -පෙ- සමණො පි ඛො වාසෙඛ්ඤා කායෙන අඛයකාරී, වාචාය අඛයකාරී, මනසා අඛයකාරී, විමිසසදිඛිකො විමිසසදිඛිකමමසමාදනො විමිසසදිඛිකමමසමාදනහෙතු කායසස හෙද පරමමරණා සුඛදුකඛපථිසං-වෙදී² හොති.

ඛොධිපකඛියභාවනා

16. ඛන්ධයො පි ඛො වාසෙඛ්ඤා කායෙන සංචුතො, වාචාය සංචුරතා, මනසා සංචුතො, සත්තනා ඛොධිපකඛියානා ධම්මානා භාවනාමනාය දිලෙඨව ධම්මෙ පරිනිබ්බාති².

1. සුඛදුකඛපථිසංවෙදී - මජ්ඣ. 2. පරිනිබ්බායති-මජ්ඣ.

දුශ්චරිතාදිකරා

වාග්‍යේයෙනි, ක්ෂත්‍රියයා ද කයිත් දුශ්චරිත් කොට, වචනයෙන් දුශ්චරිත් කොට මනසින් දුශ්චරිත් කොට, මිසදිටු වැ, මිච්ඡාදාෂ්ටිකමිසමාදන ඇති වැ, මිච්ඡාදාෂ්ටිකමිසමාදන හෙතෙයෙන් කාබුන් මරණින් මතු, සැප නැති දුකට ස්ථාන වූ, විවස ව පතිත වන තැන වූ නිරයට පැමිණෙයි. වාග්‍යේයෙනි, බ්‍රාහ්මණයා ද... වෛශ්‍යයා ද... ශුද්‍රයා ද... ශ්‍රමණයා ද කයිත් දුශ්චරිත් කොට, වචනයෙන් දුශ්චරිත් කොට, සිතීන් දුශ්චරිත් කොට, මිච්ඡාදාෂ්ටික වැ මිච්ඡාදාෂ්ටි කමිසමාදන ඇති වැ මිච්ඡාදාෂ්ටිකමිසමාදන හෙතෙයෙන් කාබුන් මරණින් මතු, සැප නැති, දුකට තැන් වූ, විවස වැ පතිත වන තැන වූ නිරයට පැමිණෙයි.

වාග්‍යේයෙනි, ක්ෂත්‍රියයා ද කයිත් සුශ්චරි පුරා, වචනයෙන් සුශ්චරි පුරා, සමාග්දාෂ්ටිකමිසමාදන ඇති වැ සිතීන් සුශ්චරි පුරා, සමාග්දාෂ්ටික වැ සමාග්දාෂ්ටිකමිසමාදන හෙතෙයෙන් කාබුන් මරණින් මතු, මනාගති ඇති සග ලොවට පැමිණෙයි. වාග්‍යේයෙනි, බ්‍රාහ්මණයා ද... වෛශ්‍යයා ද... ශුද්‍රයා ද... ශ්‍රමණයා ද කයිත් සුශ්චරි පුරා... සග ලොවට යෙයි. වාග්‍යේයෙනි, ක්ෂත්‍රියයා ද (විටෙක කුසල් ද විටෙක අකුසල් දැයි) කුශලාකුශල දෙක ම කරන සුලු වූයේ, වචනයෙන් කුශලාකුශල දෙක ම කරන සුලු වූයේ, සිතීන් කුසලාකුශල දෙක ම කරන සුලු වූයේ, (විටෙක සමාග්දාෂ්ටික ද විටෙක මිච්ඡාදාෂ්ටික ද යි) මිශ්‍ර දාෂ්ටි ඇතියේ, මිශ්‍රදාෂ්ටික කමිසමාදන ඇතියේ, මිශ්‍රදාෂ්ටික කමිසමාදන හෙතෙයෙන් කාබුන් මරණින් මතු සුව දුක් විදුනේ වෙයි. වාග්‍යේයෙනි, බ්‍රාහ්මණයා ද... වෛශ්‍යයා ද... ශුද්‍රයා ද... ශ්‍රමණයා ද කයිත් කුසල් අකුසල් දෙක ම කරන සුලු වූයේ,... වචනයෙන් කුසල් අකුසල් දෙක ම කරන සුලු වූයේ,... මනසින් කුසල් අකුසල් දෙක ම කරන සුලු වූයේ, මිශ්‍ර දාෂ්ටි ඇතියේ, මිශ්‍රදාෂ්ටික කමිසමාදන ඇත්තේ, මිශ්‍රදාෂ්ටිකකමිසමාදන හෙතෙයෙන් කාබුන් මරණින් මතු සුව දුක් විදුනේ වෙයි.

16. වාග්‍යේයෙනි, ක්ෂත්‍රියයා ද කයිත් සංවෘත වූයේ (හැවුරුණේ), වචනයෙන් හැවුරුණේ, සිතීන් හැවුරුණේ, සත් කොටසකට අයත් වූ (සත්තිස්) බොධිපාක්ෂික ධර්මයන් වැඩිමට බැස, මෙ අත්බවහි ම (කෙලෙස් පිරිනිවනින්) පිරිනිවෙයි.

බ්‍රාහ්මණෝ පි ඛො වාසෙච්ඤා, වෙසෙසා පි ඛො වාසෙච්ඤා, සුඤ්ඤාපි ඛො වාසෙච්ඤා, සමණෝ පි ඛො වාසෙච්ඤා කායෙන සංචුතො, වාචාය සංචුතො, මනසා සංචුතො, සත්තන්තං ඛොධිපකඛියානං ධම්මානං භාවනමඤ්ඤා දිට්ඨෙව ධම්මෙ පරිනිධිංති. ඉමෙසං හි වාසෙච්ඤා චතුන්තං චණ්ණොනං යො භොති හික්ඛු අරහං ඛිණාසවො චුසිතවා කත්තරණියො ඔභිතභාරො අනුප්පත්තසද්දො පරිකඛිණං භවසඤ්ඤප්පතො සමද්දඤ්ඤචුක්ඛො, සො නෙසං අග්ගමසබ්බොති. ධම්මෙතෙව නො අධම්මෙන. ධම්මො හි වාසෙච්ඤා සෙච්ඤා ජනෙ'තස්මිං දිට්ඨෙ වෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායෙව. බ්‍රහ්මචාරී පි වාසෙච්ඤා සනඛකුමාරෙන ගාථා භාසිතා:

17. “ඛක්ඛියො සෙච්ඤා ජනෙ'තස්මිං යෙ ගොක්ඛපට්ඨාරිනො,
විජ්ජාවරණසම්පණ්ණො සො සෙච්ඤා දෙවමානුසෙ”ති.

සා ඛොපනෙසා වාසෙච්ඤා ගාථා බ්‍රාහ්මචාරී සනඛකුමාරෙන සුභිතා නො දුග්ගිතා, සුභාසිතා නො දුඛභාසිතා, අක්ඛංඛිතා² නො අනක්ඛංඛිතා, අනුමතා මයා, අහම්පි වාසෙච්ඤා එවං වදාමි:

“ඛක්ඛියො සෙච්ඤා ජනෙ'තස්මිං යෙ ගොක්ඛපට්ඨාරිනො,
විජ්ජාවරණසම්පණ්ණො සො සෙච්ඤා දෙවමානුසෙ”ති.

ඉදමචොච භගවා. අක්ඛමනා වාසෙච්ඤාභාරදොථා භගවතො භාසිතං අභිනන්දන්ති.

අග්ගඤ්ඤසුඤ්ඤා නිවර්තනං වතුසං.

1. පට්ඨාරිණො PTS
2. අක්ඛංඛිතා

වාශිෂ්ඨයෙනි, මේ සතර වණියන් ගෙන් (කවර වණියකට අයත් වුව ද) රහත් වූ, නැසු ආශ්‍රව ඇති, වැස අවසන් කළ මහබ්බසර ඇති, සිවුමහින් කළසුතු කෘත්‍ය කොට නිමැවූ, බහා තැබූ ස්කන්ධභාරය ඇති, මහ පිළිවෙළින් පැමිණි ස්වාච්චිය (රහත් බව) ඇති හැම ලෙසින් ම ක්ෂයයට පැමිණැවූ බවබැඳුම් ඇති මොනොවට (මනා ව නුවණින්) දැන කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණු මහණෙක් වේ ද, හෙ තෙමේ ඒ හැම දෙනාට ම අග්‍ර යැ යි කියනු ලැබේ. ඒ ද ධර්මයෙන් ම ය. අධර්මයෙන් නො වේ. වාශිෂ්ඨයෙනි, එහෙයින් ධර්මය මෙ ලොවිහි ද පරලොවිහි ද මේ ජනයා කෙරෙහි ශ්‍රේෂ්ඨ වෙයි. වාශිෂ්ඨයෙනි, සනත්තමාර බ්‍රහ්මයා විසින් ද කියන ලද ගාථාවෙක් වෙයි.

17. “යම කෙනෙක් සිය ගෝත්‍රය සිහිකරන්නෝ ඇත් ද, ඒ ජනයා අතුරෙහි ක්ෂත්‍රියයා ශ්‍රේෂ්ඨ ය. යමෙක් විද්‍යායෙනුත් වරණධර්මයෙනුත් යුක්ත ද ඒ සමාක් සම්බුද්ධ තෙමේ දෙවිමිනිසුන් අතුරෙහි ශ්‍රේෂ්ඨ ය”. වාශිෂ්ඨයෙනි, ඒ ගාථාව වූ කලී සනත්තමාර බ්‍රහ්ම විසින් මොනොවට ගයන ලදී. නොමනා කොට ගයන ලද්දේ නො වෙයි. මොනොවට කියන ලද්දේ වෙයි. නොමනා කොට කියන ලද්දෙක් නොවෙයි. අර්ථ නිරූපිතය. අනර්ථනිරූපිත නො වේ. මා විසින් ද අනුමත වෙයි. වාශිෂ්ඨයෙනි, මමත් මෙසේ කියමි:

“යම කෙනෙක් සිය ගෝත්‍ර සිහිකරන්නෝ ඇත් ද, ඒ ඒ ජනයා අතුරෙහි ක්ෂත්‍රියයා ශ්‍රේෂ්ඨ ය. යමෙක් විද්‍යායෙනුත් වරණ ධර්මයෙනුත් යුක්ත ද ඒ සමාක් සම්බුද්ධ තෙමේ දෙවිමිනිසුන් අතුරෙහි ශ්‍රේෂ්ඨ ය”.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙය වදළ සේක. වාශිෂ්ඨ භාරද්විජ දෙදෙනා සතුටු සිතැත්තාහු භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ වචනය ආදරයෙන් පිළිගත්හ.

සතරවන අග්ගඤ්ඤ සූත්‍රය නිමිසේ යැ.